

Agnieszka Chyrek

Numeracja i sposób oznaczania więźniów w obozie Stutthof

Pamięć i Sprawiedliwość 5/2 (10), 183-208

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Numeracja i sposób oznaczania więźniów w obozie Stutthof

Obóz Stutthof należał do centralnie zorganizowanego systemu obozów koncentracyjnych w III Rzeszy. Odgrywały one szczególną rolę w aparacie hitlerowskiego terroru wobec „niepożądanych elementów”. W momencie wybuchu wojny na terenie Niemiec istniało sześć większych obozów koncentracyjnych: Dachau, Sachsenhausen, Buchenwald, Flossenbürg, Mauthausen, Ravensbrück. Po rozpoczęciu działań wojennych ich liczba wzrosła. Powstały między innymi: Stutthof, Auschwitz, Neuengamme, Natzweiler, Gross-Rosen, Majdanek¹. Stały się miejscem wyniszczenia osób skazanych ze względów rasowych, narodowościowych, politycznych.

Obóz Stutthof pełnił funkcje związane z realizacją hitlerowskiej polityki eksterminacyjnej wobec ludności polskiej Pomorza Gdańskiego, a od 1942 r. także wobec obywateli innych państw europejskich. Bezpośrednia geneza obozu wiązała się z sytuacją polityczną Wolnego Miasta Gdańska. Od początku swego istnienia WMG stało się zarzewiem konfliktu polsko-niemieckiego i spowodowało podjęcie przez Niemcy działań zmierzających do włączenia tego obszaru do Rzeszy. Prawa ludności polskiej zamieszkującej WMG były przez władze gdańskie systematycznie ograniczane, co prowadziło do zaostrzania się stosunków polsko-gdańskich². W toku przygotowań do agresji na Polskę, w ramach akcji „Tannenberg”, dla Polaków z WMG wytypowanych do aresztowania z chwilą wybuchu wojny przygotowano w lipcu, sierpniu i wrześniu 1939 r. tymczasowe więzienia i obozy: budynek szkoły Victoria Schule w Gdańsku, koszary w Nowym Porcie (Neufahrwasser) w Gdańsku, żwirownię w Granicznej Wsi (Grenzdorf), wydzielono teren pod budowę obozu w pobliżu wsi Stutthof. Do wykonania zadania wyznaczono SS-Obersturmbannführera Maxa Pauly, późniejszego komendanta obozu Stutthof³.

¹ *Konzentrationslager Dachau 1939–1945. Text-und Bilddokumente zur Ausstellung, mit CD*, oprac. zbiorowe, München 2005, s. 40–41.

² H. Trocka, *Gdańsk a hitlerowski „Drang nach Osten”*, Gdańsk 1964.

³ M. Gliński, *Organizacja obozu koncentracyjnego Stutthof (1 września 1939–9 maja 1945)*, „Zeszyty Muzeum Stutthof” 1979, nr 3, s. 42–46; A. Gąsiorowski, *Hitlerowskie przygotowania do agresji i eksterminacji Polaków na Pomorzu Gdańskim i w Wolnym Mieście Gdańsku [w:] Stutthof. Hitlerowski obóz koncentracyjny*, red. D. Steyer, Warszawa 1988, s. 10–23.

O lokalizacji obozu Stutthof zadecydowały warunki geograficzne: miejsce to leżało z dala od większych skupisk ludzkich, otoczone siecią kanałów, bagien, wśród lasu maskującego właściwe przeznaczenie obozu; ponadto istniało dogodne połączenie komunikacyjne z Gdańskiem i Elblągiem. Nie bez znaczenia był również fakt, iż okolicę zamieszkiwała ludność czysto niemiecka⁴.

2 września 1939 r. w pierwszym transporcie przywieziono do Stutthofu ok. 150 Gdańszczan⁵. Od tego dnia obóz zaczął funkcjonować, następowała jego rozbudowa. Sukcesywnie przysyłano transporty polskiej i żydowskiej ludności z Pomorza. W tym czasie nosił nazwę *Zivilgefangenenlager Stutthof*. Formalnie był podporządkowany władzom lokalnym – nadokręgowi SS „Wisła” (SS Oberabschnitt Weichsel) w Gdańsku. O osadzaniu i zwalnianiu więźniów decydowało gestapo w Gdańsku⁶.

Od 1 października 1941 r. Stutthof uzyskał dodatkowo funkcję obozu pracy wychowawczej. Nazwę zmieniono na *Sonderlager Stutthof*. Gdańskie gestapo, któremu został od tego dnia podporządkowany, zaczęło kierować transporty mężczyzn i kobiet uchylających się od pracy na rzecz III Rzeszy⁷.

Ważnym wydarzeniem w historii Stutthofu była wizytacja Reichsführera SS Heinricha Himmlera 23 listopada 1941 r. W konsekwencji zmienił się status obozu. Z dniem 7 stycznia 1942 r. przejęty został przez Inspektorat Obozów Koncentracyjnych w Oranienburgu, uzyskał status państwowego obozu koncentracyjnego – *Konzentrationslager Stutthof* – i tym samym został włączony w realizację założeń ogólnoniemieckiej polityki eksterminacyjnej wobec innych narodów europejskich. Do Stutthofu zaczęły przybywać transporty więźniów przesyłanych przez jednostki policyjne spoza Okręgu Gdańsk–Prusy Zachodnie oraz z innych obozów koncentracyjnych⁸. Mimo że obóz Stutthof stał się częścią centralnego systemu obozów koncentracyjnych III Rzeszy formalnie od 1942 r., to rola, jaką pełnił do roku 1942, kiedy podlegał władzom lokalnym, w stosunku do ludności Pomorza Gdańskiego, warunki życia więźniów, sposób ich traktowania nie różniły się od tych, jakie panowały w obozach podległych Inspektoratowi Obozów Koncentracyjnych.

W historii obozu Stutthof szczególny był rok 1944, kiedy wzrosła liczba przysyłanych do obozu osób, wśród których przeważali więźniowie narodowości żydowskiej. Między czerwcem a październikiem tegoż roku do ewidencji obozowej wpisano prawie 50 tys. Żydów. W tym samym czasie nieprzerwanie kierowano do Stutthofu transporty Polaków oraz więźniów innych narodowości. W listopadzie stan osadzonych w obozie macierzystym i podobozach wynosił ok. 57 tys. osób⁹.

⁴ M. Gliński, *op. cit.*, s. 45.

⁵ Według Zygmunta Łangowskiego, jednego z pierwszych więźniów Stutthofu, pierwszy transport do obozu liczył 135 osób, zob. *Gdańsk 1939. Wspomnienia Polaków – Gdańszczan*, wybór i oprac. B. Zwarra, Gdańsk 1984, s. 312–313.

⁶ M. Gliński, *op. cit.*, s. 74–75.

⁷ *Ibidem*, s. 90.

⁸ *Ibidem*, s. 94–102.

⁹ *Ibidem*, s. 113–116; obóz Stutthof w roku 1944 zajmował 120 hektarów. W roku 1944 utworzono większość podobozów Stutthofu. W tym okresie funkcjonowało ich blisko 30; w podobozach przebywało ok. 30 tys. więźniów. Rozmieszczone były one od Polic koło Szczecina na zachodzie, po Bydgoszcz i Toruń na południu i Królewiec na wschodzie.

W drugiej połowie 1944 r. Stutthof włączony został w realizację akcji *Endlösung* – ostatecznego rozwiązania kwestii żydowskiej¹⁰.

Wraz z końcem wojny i zbliżaniem się oddziałów Armii Czerwonej komendant obozu Paul Werner Hoppe, w porozumieniu z władzami zwierzchnimi, wydał 25 stycznia 1945 r. rozkaz ewakuacji lądowej więźniów z obozu macierzystego i z podobozów. 25 i 27 kwietnia 1945 r. przeprowadzono drogą morską ewakuację pozostałych w obozie więźniów¹¹.

9 maja 1945 r. na teren obozu wkroczył oddział dywizji płk. Siemiona Cyplienkowa z 48 Armii 3 Frontu Białoruskiego. W tym czasie w Stutthofie przebywało ok. 100 więźniów, którzy uniknęli ewakuacji, oraz kilkanaście tysięcy osób cywilnych ewakuowanych z Prus Wschodnich i Pomorza¹².

Przez cały okres istnienia obozu Stutthof, od 2 września 1939 r. do 9 maja 1945 r., więziono w nim ok. 110 tysięcy osób – obywateli 28 państw. Najliczniejszą grupę narodowościową stanowili Żydzi. Największą natomiast grupą państwową byli Polacy, obywatele Związku Radzieckiego, Węgrzy i Niemcy¹³. Blisko 65 tys. więźniów zginęło na skutek chorób, ciężkiej pracy, fizycznego maltretowania i niedożywienia¹⁴.

System ewidencji więźniów w obozach koncentracyjnych był rozbudowany i zbiurokratyzowany. Dla nowo przybyłych więźniów sporządzano różnego rodzaju dokumenty, które prowadzono niemal we wszystkich wydziałach obozu wchodzących w skład sztabu komendantury. Rejestracja więźniów przybyłych do obozu polegała na nadaniu każdej osobie numeru obozowego oraz odpowiednie oznaczenia określającego powód osadzenia.

Numerację więźniów w obozach koncentracyjnych prowadzono rozmaicie. W obozie Dachau istniały dwie numeracje. Pierwotna prowadzona była od czasu powstania obozu (1933 r.) do marca 1940 r., a wtórna od kwietnia 1940 r. do kwietnia 1945 r. Stanowiły odrębne serie oznaczeń, które wydano więźniom, bez ponownego wykorzystywania tych samych numerów¹⁵.

W obozie na Majdanku praktykowano wydawanie numerów osobno dla mężczyzn i kobiet, przy czym numeracja dochodziła do liczby 20 000 i jej nie przekraczała. W ramach tej puli te same numery wykorzystywano ponownie. Nowo przybyli otrzymywali numery po zmarłych więźniach¹⁶. Podobna sytuacja miała miejsce w obozie Gross-Rosen¹⁷.

¹⁰ D. Drywa, *Zagłada Żydów w obozie koncentracyjnym Stutthof (wrzesień 1939–maj 1945)*, Gdańsk 2001, s. 79–81.

¹¹ Szerzej o ewakuacji zob. J. Grabowska, *Marsz śmierci. Ewakuacja piesza więźniów KL Stutthof i jego podobozów 25 stycznia–3 maja 1945*, Gdańsk 1992; E. Grot, *Rejs śmierci. Ewakuacja morska więźniów KL Stutthof 1945*, Gdańsk 1993.

¹² M. Gliński, *op. cit.*, s. 204–205.

¹³ M. Orski, *Struktura państwowa i skład narodowościowy obozu koncentracyjnego Stutthof w latach 1939–1945*, „Zeszyty Muzeum Stutthof” 1992, nr 10, s. 5–55.

¹⁴ M. Gliński, *op. cit.*, s. 116–117.

¹⁵ T. Musioł, *Dachau 1933–1945*, Katowice 1971, s. 83.

¹⁶ K.A. Tarkowski, *Transporty więźniów przybywające do obozu na Majdanku jesienią 1942 r. Analiza numeracji więźniów*, „Zeszyty Majdanka” 2003, t. 22, s. 305–364; J. Marszałek, *Majdanek. Obóz koncentracyjny w Lublinie*, Warszawa 1987, s. 76.

¹⁷ M. Mołdawa, *Gross-Rosen obóz koncentracyjny na Śląsku*, Warszawa 1967, s. 73–74, 174–175.

W KL Auschwitz wprowadzono oddzielne serie numerów dla mężczyzn, kobiet, radzieckich jeńców wojennych, więźniów wychowawczych, Cyganów, Żydów. Nie wydawano powtórnie tych samych numerów, z wyjątkiem jednego razu, kiedy numerami przyznanymi więźniom wychowawczym, po wprowadzeniu dla nich oddzielnej serii numerów, oznaczono ponownie inne osoby. Charakterystycznym sposobem znakowania więźniów, który praktykowany był tylko w obozie Auschwitz, było tatuowanie numerów więziennych¹⁸.

Inny sposób oznaczania istniał w obozie kobiecym Ravensbrück, gdzie obowiązywała jedna seria numerów, które wydawano więźniarkom¹⁹. Podobnie było w obozie Stutthof. Tutaj także przez cały okres jego istnienia obowiązywała jedna seria numerów. Przydzielano je zarówno mężczyznom, jak i kobietom przebywającym w obozie macierzystym i podobozach. Nie stosowano podwójnej numeracji²⁰, nie praktykowano nadawania numerów po więźniach zwolnionych czy zmarłych osobom nowo przybyłym. Więźniom ponownie osadzonym wydawano nowe numery²¹.

Ustalenie numeracji więźniów obozu koncentracyjnego Stutthof nie było dotąd przedmiotem osobnego opracowania. W dotychczasowej literaturze powoływano się na ustalenia Mirosława Glińskiego piszącego o organizacji obozu w latach 1939–1945²². Publikacja ta ma niewątpliwie dużą wartość naukową. Autor, jako pierwszy, podjął się opracowania historii obozu Stutthof w tak szerokim zakresie, z wykorzystaniem materiałów źródłowych oraz ówczesnej literatury przedmiotu. Kwestia ewidencji więźniów nie była jednak, w jego zamierzeniu, przedmiotem osobnych, szczegółowych badań. Podał jedynie podstawowe informacje z tego zakresu. Ponowna analiza materiałów źródłowych pozwoliła poszerzyć wiedzę na ten temat.

Do określenia numeracji oraz sposobu oznaczania więźniów w obozie Stutthof posłużyły zachowane dokumenty kancelarii obozu: księgi ewidencyjne, listy transportowe z nazwiskami osób osadzonych w obozie oraz zbiór 65 tys. ich akt osobowych. Uzupełnieniem materiału źródłowego stały się także wspomnienia więźniów.

Księgi ewidencyjne, tzw. *Einlieferungsbücher*, prowadzone były od października 1939 r. aż do 25 stycznia 1945 r. Kolejno, według numerów, wpisywano do nich osadzane w obozie osoby. Pojedynczy zapis w księdze obejmował numer więźnia, nazwisko, imię, datę i miejsce urodzenia, miejsce zamieszkania, przynależność państwową, kategorię więźnia, nazwę jednostki policyjnej kierującej

¹⁸ T. Iwaszko, *Więźniowie* [w:] *Oświęcim. Hitlerowski obóz masowej zagłady*, red. W. Michalak, Warszawa 1984, s. 47–50.

¹⁹ W. Kiedrzyńska, *Ravensbrück: kobiece obóz koncentracyjny*, Warszawa 1965, s. 317–369.

²⁰ Na niektórych kartach personalnych więźniów osadzonych w obozie w Nowym Porcie, Stutthofie obok wpisanego numeru ewidencyjnego widnieje także inny numer. Trudno dociec, jaki charakter miało to oznaczenie, jaką spełniało rolę.

²¹ Zdarzały się przypadki dwukrotnego, trzykrotnego, a nawet czterokrotnego osadzenia w obozie tej samej osoby. Za każdym razem więźniom ponownie osadzonym wydawano nowe numery, zob. AMS, I-III-14222, Akta personalne więźnia: Sikorski Augustyn; AMS, I-III-2693, Akta personalne więźnia: Danielewski Kazimierz; AMS, I-III-4208, Akta personalne więźnia: Gajewski Stanisław; AMS, I-III-8590, Akta personalne więźnia: Kulik Stanisław.

²² M. Gliński, *op. cit.*, s. 5–225.

do obozu, datę przybycia do Stutthofu, ewentualnie informację o zwolnieniu, zgonie albo przeniesieniu do innego obozu. Ocalały pojedyncze egzemplarze ksiąg z roku 1939, 1944 i 1945. Najbardziej kompletne są te, które obejmują rok 1942. Księgi ewidencyjne stanowią wykaz 32 tys. nazwisk.

Listy transportowe sporządzano w wydziale politycznym obozu z chwilą przybycia kolejnego transportu więźniów. Spisywano je na podstawie dokumentów dostarczanych wraz z więźniami. Źródła tego typu zawierają: datę przybycia transportu, nazwę jednostki przesyłającej więźniów, wykaz imion i nazwisk, przynależność państwową osadzonych osób oraz nadane im w obozie oznaczenia i numery. Niestety, dokumenty te nie zachowały się w całości. Ocalały fragmenty wykazów z roku 1942 i 1944. Znajduje się na nich 36 966 nazwisk.

Ważnym źródłem informacji, dzięki któremu można uzyskać dane o rejestracji więźniów w obozie, są dokumenty zawarte w ich aktach osobowych: nakazy osadzenia, dokumenty zwolnienia, przeniesienia, świadectwa zgonu, karty obrachunkowe, magazynowe. Za podstawę służącą identyfikacji oznaczeń obozowych posłużyły karty personalne sporządzane każdemu osadzanemu w obozie więźniowi. Oprócz danych osobowych i przyczyny aresztowania wpisywano do nich datę przybycia do obozu, numer oraz kategorię więźnia.

Istotne dopełnienie dokumentacji źródłowej stanowią relacje osób, które przeżyły obóz. Wspomnienia te są wartościowym materiałem dokumentacyjnym informującym o funkcjonowaniu obozu Stutthof.

Ustalenie, jakie numery nadawano więźniom przybywającym do Stutthofu w ciągu kolejnych miesięcy, od roku 1939 do 1945, napotkało na większe trudności w przypadku początkowego okresu istnienia obozu, od września do października 1939 r. Problem ten wiązał się z ewidencjonowaniem osób aresztowanych we wrześniu 1939 r. w Gdańsku, Gdyni i osadzaniem ich w tymczasowych więzieniach i obozach. Przedstawienie ówczesnej sytuacji pozwoli zrozumieć, skąd brała się trudność określenia numeracji więźniów skierowanych do obozu Stutthof w pierwszych miesiącach jego istnienia.

Aresztowania Polaków w Gdańsku zaczęto przeprowadzać już kilka dni przed wybuchem wojny²³. Z chwilą rozpoczęcia działań wojennych przystąpiono do nich na szeroką skalę. Na listach sporządzonych przez gdańską policję polityczną znajdowały się nazwiska przewidzianych do zatrzymania Polaków, Żydów, jak również Niemców – członków zdelegalizowanych partii opozycyjnych. Ponadto 290 Polaków – działaczy społecznych, politycznych, duchownych z Wolnego Miasta Gdańska – figurowało w wydany w centrali SD w Berlinie *Sonderfahndungsbuch*²⁴. Aresztowane osoby osadzano w wytypowanych do tego celu miejscach: w budynku gdańskiej szkoły (Victoria Schule) przekształconym na tymczasowe więzienie, więzieniu przy ulicy Schiesstange, koszarach w Nowym Porcie, obozie Grenzdorf, obozie Stutthof.

Zatrzymanych w ciągu pierwszych dni września Polaków masowo kierowano do Victoria Schule. Liczba przebywających tam więźniów szybko się zmieniała. Część osób, po sprawdzeniu personaliów, została zwolniona. Kilkuset mężczyzn, by rozładować panujący tam tłok, przeniesiono do więzienia przy ulicy

²³ *Ibidem*, s. 55.

²⁴ *Ibidem*, s. 34, 42.

Schiesstange, obozu Stutthof i obozu Grenzdorf. Grupę kilkudziesięciu aresztowanych wysłano do prac porządkowych na Westerplatte. W tym samym czasie do budynku szkoły napływali wciąż nowi więźniowie. 14 września 1939 r., po zajęciu przez Niemców Gdyni, umieszczono tam także grupę ok. 1500 Polaków z tego miasta. Więzienie w Victoria Schule spełniało wówczas tymczasową funkcję obozu centralnego, któremu został podporządkowany obóz Stutthof oraz Grenzdorf²⁵.

Po zlikwidowaniu więzienia w Victoria Schule, 15 września 1939 r., przeniesiono ok. 2 tys. więźniów stamtąd do obozu w Nowym Porcie. Grupę 200 osób wysłano jeszcze tego samego dnia do prac porządkowych na Westerplatte. 29 września przyprowadzono do koszar ok. 1000 gdynian. Na początku października uwięziono marynarzy i jeńców wojennych z Helu, pracowników Szkoły Morskiej w Gdyni oraz Polaków z Bydgoszczy²⁶. W połowie września z obozu odesłano do Grenzdorfu grupę ok. 300 osób. Z końcem miesiąca natomiast kilkudziesięciu mężczyzn przewieziono do budowy obozu karnego dla SS w Matzkau (Maćkowy). Ponadto sukcesywnie kierowano grupy więźniów do obozu Stutthof. Z początkiem października więźniowie przebywający w Nowym Porcie zaczęli być wynajmowani przez rolników z Żuław do pomocy przy zbiorze ziemniaków i buraków. Po zakończeniu prac rolnych powracali do Nowego Portu bądź kierowani byli bezpośrednio do Stutthofu. Więźniów pozostałych na miejscu wykorzystano do prac na terenie obozu i na Westerplatte²⁷.

Po zlikwidowaniu więzienia w Victoria Schule funkcje obozu centralnego zaczął pełnić obóz w Nowym Porcie, dokąd przeniesiono administrację i załogę SS. Mieściła się tam Komendantura Obozów Jenieckich Gdańsk, której podlegało siedem obozów przejściowych na terenie Wolnego Miasta Gdańska, w tym obóz Stutthof i Grenzdorf. W Nowym Porcie znajdowała się główna kancelaria obozowa, dział gospodarczy, finansowy, centralna kartoteka wszystkich więźniów, magazyn depozytów więźniów, szpital, kuchnia. W Stutthofie i Grenzdorfie administracja była wówczas nieliczna. Zajmowała się sprawami związanymi z bieżącym funkcjonowaniem budowanych obozów. W połowie stycznia 1940 r. przystąpiono do likwidacji obozu w Nowym Porcie. Więźniów zaczęto przenosić do Stutthofu. Od 1 kwietnia 1940 r. Stutthof stał się obozem centralnym, przejmując wszystkie dotychczasowe funkcje obozu w Nowym Porcie. Komendanturę Obozów Jenieckich przekształcono w komendanturę obozu Stutthof. Obóz Grenzdorf stał się podobozem Stutthofu²⁸.

W połowie września 1939 r., według obliczeń Brunona Zwarry, uwięzionych było ok. 4300 osób:

więzienie Victoria Schule	ok. 500 osób,
więzienie Schiesstange	ok. 800 osób,
Nowy Port	ok. 2500 osób,
Grenzdorf	ok. 100 osób,
Stutthof	ok. 400 osób ²⁹ .

²⁵ *Ibidem*, s. 62, 65–69.

²⁶ *Ibidem*, s. 69–70.

²⁷ *Ibidem*, s. 71.

²⁸ M. Gliński, *op. cit.*, s. 77, 82–84; K. Ciechanowski, *Geneza obozu Stutthof. Obozy internowania na Pomorzu Gdańskim od września do marca 1945 roku [w:] Stutthof. Hitlerowski obóz koncentracyjny...*, s. 73–77.

²⁹ *Gdańsk 1939. Wspomnienia...*, s. 37.

Z końcem 1939 r. liczba zatrzymanych więźniów zwiększyła się. Wynosiła 5 150 osób. Wynika to ze sprawozdania z działalności jednostki SS-Wachsturmbann³⁰, sporządzonego przez szefa policji i SS w Gdańsku Richarda Hildebrandta. Wykaz podawał dokładną liczbę więźniów:

Nowy Port	3000 osób,
Stutthof	1100 osób,
Grenzdorf	350 osób,
prace rolne	700 osób ³¹ .

Dokładne określenie sposobu rejestracji osób rozmieszczonych w opisanych powyżej więzieniach i obozach nie jest łatwe. Analiza nielicznie zachowanych akt personalnych więźniów oraz relacji samych więźniów pozwoliła niestety tylko na ogólne ustalenia dotyczące ewidencji prowadzonej we wrześniu i październiku 1939 r.

Jak wynika z relacji aresztowanych, w Victoria Schule dokonywano rejestracji więźniów. Przybyłym odbierano w pierwszej kolejności dokumenty i osobiste drobiazgi, następnie przesłuchiwano ich w pomieszczeniach głównego budynku szkoły. Sprawdzano personalia oraz to, czy nazwiska zatrzymanych znajdują się na listach sporządzonych przez gdańską policję polityczną. Czynnościom tym towarzyszyło ponížanie i fizyczne znęcanie się. Wtedy także sporządzono spisy osób przetrzymywanych w Victoria Schule i na ich podstawie, jak wynika ze wspomnień aresztowanych Polaków, wydano więźniom numery³². Analiza materiału źródłowego pozwala wysnuć wniosek, że w Victoria Schule oznaczono numerami część przebywających tam więźniów. Nie można jednak dokładnie określić, jak duża była to grupa. Nie zachowywano kolejności numerowania więźniów. Na przykład mężczyzna osadzony w Victoria Schule 10 września i wysłany stamtąd na Westerplatte otrzymał numer 816. Tymczasem więźniowie, którzy trafili do obozu w tym samym czasie, dostali numery sięgające dwóch tysięcy³³. Świadczy to o tym, że ewidencja nie miała jeszcze wówczas uregulowanego charakteru.

Wniosek dotyczący oznakowania grupy więźniów w Victoria Schule można poprzeć kilkoma przesłankami źródłowymi. Na kartach personalnych niektórych osób odnotowany został fakt przetrzymywania ich w Victoria Schule, następnie wysyłania do prac porządkowych na terenie Westerplatte oraz skierowania w listopadzie do Nowego Portu. Tymczasem więźniowie, którzy przybywali w listopadzie do obozu w Nowym Porcie, otrzymywali numery sięgające siedmiu tysięcy. Omawiana grupa osób miała natomiast numery sięgające dwóch

³⁰ SS-Wachsturmbann była specjalną jednostką Służby Bezpieczeństwa powołaną 3 lipca 1939 r. przez SS-Brigadeführera Schäfera na podstawie rozporządzenia gdańskiego Senatu z 10 października 1938 r. Brała ona udział w realizacji akcji „Tannenberg” na terenie WMG i przygotowaniu miejsc do internowania Polaków przewidzianych do aresztowania z chwilą wybuchu wojny. Jej dowódcą był SS-Obersturmbannführer Kurt Eimann.

³¹ S. Kamiński, *Materiały do działalności SS-Wachsturmbann „Eimann” na terenie Gdańska i Pomorza (wrzesień–grudzień 1939)*, „Zapiski Historyczne” 1974, t. 39, z. 2, s. 85.

³² M. Kempński [w:] *Gdańsk 1939. Wspomnienia...*, s. 211; AMS, Relacje i wspomnienia, t. II, Relacja Alfonsa Szramke, s. 265–266; zob. też *ibidem*, t. IX, Relacja Jana Kostrzewy, s. 99.

³³ AMS, I-III-49856, Akta personalne więźnia: Wohlgemuth Leo.

tysięcy. Stąd wniosek, że musiała zostać oznaczona wcześniej, a dokonano tego najprawdopodobniej w więzieniu w Victoria Schule³⁴.

Na kartach personalnych niektórych więźniów odnotowane zostało przesłanie ich bezpośrednio z Victoria Schule do Nowego Portu albo Stutthofu. Osoby te mają niskie numery, np. 375, 495, 534, 636, 1288³⁵. Jan Kostrzewa oraz Alfons Szramke (oznaczony numerem 636) podają, że numery, które otrzymali w Victoria Schule, obowiązywały także po przeniesieniu do Stutthofu³⁶.

Podobnie rzecz się miała z oznaczeniem w Victoria Schule 72 mężczyzn skierowanych 13 września 1939 r. do obozu Grenzdorf. Wśród nich był Maksymilian Kempieński. Aresztowany został 1 września 1939 r. w Gdańsku i osadzony, jak wielu wówczas Polaków, w Victoria Schule. Tam 2 września otrzymał numer, a jedenaście dni później wysłano go z grupą więźniów do obozu Grenzdorf. Do Stutthofu przybył w grudniu 1940 r.³⁷ Ewidencja więźniów w Stutthofie była już w tym czasie uregulowana, nowych więźniów rejestrowano w kolejności ich przybywania. Mało prawdopodobne, by więźnia, który przebywał w obozie od 1939 r. ujęto w ewidencji dopiero szesnaście miesięcy później. Niestety nie zachowały się dokumenty obozowe Maksymiliana Kempieńskiego oraz wymienionych przez niego współwięźniów, na podstawie których dałoby się uzyskać pełniejsze informacje.

Spisywanie personaliów osób osadzonych w Victoria Schule i wydawanie im numerów było początkiem ewidencji, która nabrała centralnego charakteru w obozie w Nowym Porcie. Tam założone zostały księgi ewidencyjne kontynuowane następnie w Stutthofie do stycznia 1945 r.³⁸ Zdaniem Mirosława Glińskiego ewidencję rozpoczęto z początkiem października 1939 r. Ponumerowano najpierw osoby przebywające w obozie Grenzdorf i Matzkau, następnie więźniów w Nowym Porcie³⁹. Adnotacje na kartach personalnych więźniów nie potwierdzają tej tezy. Skłaniają raczej do wysnucia wniosku, że to w Nowym Porcie nadano numery osobom odesłanym do Grenzdorfu i Matzkau. Przyjmując za fakt to, iż pewną grupę więźniów oznaczono już w Victoria Schule, można stwierdzić, że rejestrację aresztowanych osób rozpoczęto nie z początkiem października, lecz już w połowie września 1939 r.

Z relacji Jana Kostrzewy aresztowanego 14 września 1939 r. w Gdyni wynika, że grupa więźniów, która nie została oznaczona w Victoria Schule, otrzymała numery po przybyciu do Nowego Portu⁴⁰. Na początku października ujęto w ewidencji obozowej gdynian sprowadzonych 29 września z Domu Emigracyjnego na Grabówku. Spośród nich grupę wysłano do Stutthofu, innych

³⁴ AMS, I-III-17454, I-III-41193, I-III-43505, I-III-44901, I-III-49883, I-III-49882, I-III-49863, I-III-49884, I-III-49885, I-III-49887, I-III-49888, I-III-49889, I-III-49890, I-III-49896, I-III-49908, I-III-49910, I-III-49913, I-III-49915, I-III-49917, I-III-50089, Akta personalne więźniów.

³⁵ AMS, I-III-13908, I-III-49847, I-III-49852, I-III-49853, I-III-49855, I-III-49859, I-III-49260, I-III-49864, I-III-49847, Akta personalne więźniów.

³⁶ AMS, Relacje i wspomnienia, t. IX, Relacja Jana Kostrzewy, s. 99; zob. też: t. II, Relacja Alfonsa Szramke, s. 256, oraz AMS, I-III-13908, Akta personalne więźnia: Schramke Alfons.

³⁷ M. Kempieński [w:] *Gdańsk 1939. Wspomnienia...*, s. 209–213.

³⁸ M. Gliński, *op. cit.*, s. 70.

³⁹ *Ibidem*, s. 71.

⁴⁰ AMS, Relacje i wspomnienia, t. IX, Relacja Jana Kostrzewy, s. 99.

natomiast do pracy u gospodarzy na Żuławach⁴¹. W październiku nadano także numery aresztowanym obrońcom Helu⁴².

Nie można ustalić, jakimi numerami i w jakim dokładnie czasie oznaczono poszczególne grupy więźniów napływające do Nowego Portu. Uniemożliwia to stan zachowania materiałów źródłowych. Ponadto komplikacji przysparza fakt, iż numery, którymi oznaczano więźniów, nie pokrywały się z kolejnością ich przybywania do obozu. Osoby aresztowane później otrzymywały czasem numery niższe od tych, które zostały aresztowane wcześniej⁴³. Nie można też wykluczyć pojedynczych przypadków ponownego ponumerowania niektórych więźniów. Konrad Lubiński i Hipolit Wróblewski twierdzą na przykład, że po przeniesieniu ich z więzienia Victoria Schule do obozu w Nowym Porcie oznaczono ich nowymi numerami⁴⁴.

Jak wynika z dokumentów, osobom aresztowanym w Gdańsku oraz Polakom zatrzymanym w Gdyni 14 września 1939 r. wydano ok. 4200 numerów⁴⁵. W tej grupie byli także więźniowie, którzy zatrudnieni zostali przy porządkowaniu terenu Westerplatte oraz przesłani do obozu Grenzdorf i Stutthof. Gdynian, sprowadzonych do Nowego Portu 29 września 1939 r., oznaczono numerami od ok. 4300 do 5700⁴⁶. Z początkiem października w ewidencji obozowej ujętych było blisko 5900 osób⁴⁷. Dopiero od połowy miesiąca rejestracja więźniów nabrała uregulowanego charakteru i kolejność wydawanych numerów zaczęła odpowiadać kolejności przybywania więźniów do obozu. Zdaniem Mirosława Glińskiego nastąpiło to w końcu października⁴⁸. Informacje zawarte w kartach personalnych wskazują, iż była to jednak połowa października. W tym czasie wpisano do ewidencji blisko 7300 osób⁴⁹.

Problem stanowi również ustalenie, od jakiego numeru rozpoczęto rejestrowanie osób kierowanych do obozu Stutthof. Według Mirosława Glińskiego oznaczanie więźniów zaczęło od numeru 6600⁵⁰. Nie da się jednak stwierdzić, jakie dokładnie numery wydano więźniom w obozie w Nowym Porcie, a jakie w Stutthofie. Centralnym obozem dla Stutthofu był wówczas obóz w Nowym Porcie. Tam mieściła się Komendantura Obozów Jenieckich, tam dostarczano więźniów i ich ewidencjonowano. Większość aresztowanych osób nim trafiła do Stutthofu, osadzona i rejestrowana była w Nowym Porcie, a niektórzy także w Victoria Schule. Dopiero po likwidacji obozu w Gdańsku i przeniesieniu więźniów do Stutthofu, z dniem 1 kwietnia 1940 r. miejscem ewidencji stał się tylko obóz Stutthof. Od tego też czasu na kartach personalnych więźniów odnotowywano jako miejsce pobytu Stutthof, natomiast we wcześniejszym okresie wpisywano

⁴¹ *Ibidem*, t. XVII, Relacja Adama Mirowskiego, s. 104; zob. też *ibidem*, t. IV, Relacja Stefana Wernera, s. 274.

⁴² *Ibidem*, t. IV, Relacja Edmunda Nitkiewicza, s. 108; zob. też *ibidem*, t. XII, Relacja Stanisława Matuszczaka, s. 156; AMS, I-III-50152, Akta personalne więźnia: Matuszczak Stanisław.

⁴³ Przykładem tego są zapisy w księgach ewidencyjnych, zob. AMS, I-III-1, I-III-2, I-III-3, Księga ewidencyjna.

⁴⁴ AMS, Relacje i wspomnienia, t. III, Relacja Konrada Lubińskiego, s. 126; zob. też *ibidem*, t. XVII, Relacja Hipolita Wróblewskiego, s. 149.

⁴⁵ AMS, I-III-49847-49973, Akta personalne więźniów.

⁴⁶ AMS, I-III-49973-50127, Akta personalne więźniów.

⁴⁷ AMS, I-III-50128, Akta personalne więźnia: Żelazny Leo.

⁴⁸ M. Gliński, *op. cit.*, s. 71.

⁴⁹ AMS, I-III-41860, I-III-50219-50253, Akta personalne więźniów.

⁵⁰ M. Gliński, *op. cit.*, s. 71.

do akt Victoria Schule lub Nowy Port. Gdy zamknięto obóz w Nowym Porcie, z końcem marca 1940 r. w ewidencji ujętych zostało 9230 osób⁵¹. Można zatem powiedzieć, że numerację więźniów w Stutthofie kontynuowano od numeru ok. 9308⁵². Trudno potwierdzić tezę Mirosława Glińskiego, że ewidencję więźniów w obozie rozpoczęto od numeru 6600. Nie zachowały się żadne dokumenty osoby oznaczonej numerem 6600, z których byłoby można uzyskać informację, w jakim obozie przebywała. Z akt personalnych więźniów o numerach wyższych niż 6600 wynika natomiast, że osadzeni byli w Nowym Porcie, a do Stutthofu trafili w grudniu 1939 r., styczniu, lutym bądź marcu 1940 r.⁵³

Nie można jednak wykluczyć, że rejestracji pewnej grupy więźniów dokonano w Stutthofie, tak jak miało to miejsce w przypadku Józefa Pranczk, którego po przewiezieniu z Westerplatte oznaczono w Stutthofie we wrześniu 1939 r. numerem 5635⁵⁴.

Pierwszy transport więźniów przybył do Stutthofu 2 września 1939 r. Przywieziono w nim grupę ok. 150 gdańszczan z Victoria Schule⁵⁵. Potem sukcesywnie przysyłano kolejne osoby. Kierowano je z Victoria Schule, więzienia przy ulicy Schiesstange, z Westerplatte, potem zaś z obozu w Nowym Porcie⁵⁶. W listopadzie i grudniu 1939 r., z pominięciem obozu w Nowym Porcie, przybyły do Stutthofu dwa transporty więźniów – Polonii kwidzyńskiej i sztumskiej oraz grupa wykładowców z kwidzyńskiego gimnazjum⁵⁷.

Zastanawiający jest sposób ponumerowania więźniów, którzy trafili do Stutthofu w pierwszym transporcie 2 września. Jak wynika z częściowo zachowanych dokumentów, osoby przybyte tego dnia do obozu zostały oznaczone m.in. numerami: 6663, 6586, 5330, 6636⁵⁸. Tak wysokie numery otrzymali więźniowie ujęci w ewidencji w październiku⁵⁹. Można więc przypuszczać, że więźniów

⁵¹ Zob. zestawienie w dalszej części tekstu.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ AMS, I-III-50212–50301, Akta personalne więźniów.

⁵⁴ AMS, Relacje i wspomnienia, t. XVII, Relacja Józefa Pranczk, s. 187; zob. też AMS, I-II-2, Księga ewidencyjna.

⁵⁵ Według Zygmunta Łangowskiego, jak już wspomniano, pierwszy transport do obozu liczył 135 osób, zob. *Gdańsk 1939. Wspomnienia...*, s. 312–313.

⁵⁶ AMS, I-III-50088, I-III-49893, I-III-49904, I-III-49868, I-III-50190, I-III-50191, I-III-50194, Akta personalne więźniów; zob. też AMS, Relacje i wspomnienia, t. XVII, Relacja Józefa Pranczk, s. 187; *Gdańsk 1939. Wspomnienia...*, s. 44–48, 98–101, 155–156, 159–162, 166–169, 187–190, 203–206, 228–230, 235–238, 243–246, 249–251, 298–302, 311–313, 315–322, 333–335, 362–365, 369–373, 377–380, 382–384, 428–430, 455–458, 461–462, 466–476, 487–489, 492–494, 511–514, 517–520, 523–526, 536–540.

⁵⁷ M. Gliński, *op. cit.*, s. 73.

⁵⁸ Personalalia części osób przybyłych w pierwszym transporcie dało się ustalić na podstawie relacji więźniów; zob. AMS, I-III-14222, Akta personalne więźnia: Sikorski August; AMS, I-III-7856, Akta personalne więźnia: Kopczynski Stefan; AMS, I-III-8765, Akta personalne więźnia: Labuda Jerzy; AMS, I-III-29, Akta personalne więźnia: Miotk Leo. Więźniowie podają, że wśród osób, które przybyły do obozu 2 września, znajdował się także Jan Okrój. Na jego karcie personalnej jako datę przybycia do Stutthofu wpisano 6 września. Albo więc mamy błędny zapis w dokumentacie, świadczący o tym, że nie zawsze na bieżąco dokonywano wpisów w akta osobowe, albo Jan Okrój nie był więźniem z pierwszego transportu, zob. AMS, I-III-50204, Akta personalne więźnia: Okroy Johann.

⁵⁹ W dokumentach więźniów o numerach 6497, 6537, 6563 znajduje się informacja potwierdzająca, że przywiezieni zostali do Stutthofu z Nowego Portu w październiku 1939 r., AMS, I-III-50190, I-III-50191, I-III-50194, Akta personalne więźniów.

z pierwszego transportu również oznaczono w październiku. Zastanawiający jednak jest powód takiego postępowania.

O nieuregulowanym charakterze ewidencji świadczą także inne przykłady. Z dokumentów Jana Wilczarskiego i Alfonsa Szramkego wynika, że przybyli do Stutthofu z Victoria Schule 11 września 1939 r. Pierwszy miał numer 328, drugi 636⁶⁰. Na karcie personalnej Stefana Wiśniewskiego zostało odnotowane, że również trafił do obozu tego samego dnia. Miał natomiast numer 8629⁶¹. W dokumentach Ignacego Gęstwickiego zapisano, że przybył do Stutthofu z Victoria Schule 2 września. W ewidencji ujęty był pod numerem 3479⁶². 7 września 1939 r. trafił do Stutthofu Jan Dłużewski, oznaczony numerem 6866⁶³.

Numery raz wydane więźniom czy to w Victoria Schule, czy w Nowym Porcie obowiązywały ich przez cały czas pobytu w Stutthofie. Wspomina o tym Alfons Szramke: „Już w Victoria Schule były pierwsze »wyplaty«. Tam było gestapo i cywile. Siedzieli przy stołach i po kolei każdego wypytywali: gdzie urodzony, gdzie pracował, gdzie i do jakiej organizacji należał... Od razu wtedy dostałem numer 636 i ten numer miałem cały czas w Stutthofie”⁶⁴.

Analiza materiału źródłowego pozwoliła zauważyć, iż niekiedy nie nadawano więźniom numerów⁶⁵. Nie wydaje się, by liczba tych osób była znacząca, niemniej jednak taka sytuacja też miała miejsce. Trudno wyjaśnić powód takiego postępowania. Być może brak numeru na dokumencie, w tym przypadku dokumencie zwolnienia z obozu, nie oznaczał, iż więzień go nie posiadał, a świadczył raczej o przeoczeniu przy sporządzaniu akurat tego dokumentu. Trudno to zweryfikować, gdyż inne dokumenty obozowe tych więźniów nie zachowały się.

O ile problem stanowiło określenie, jak dokonywano rejestracji więźniów we wrześniu i październiku 1939 r., o tyle ustalenie, jak oznaczono więźniów z chwilą, gdy numeracja stała się uregulowana i kolejność wydawanych numerów odpowiadała kolejności przybywania do obozu, nie sprawiło większych trudności. Problem stanowił jedynie stan zachowania źródeł. Szczególnie z początkowego okresu istnienia obozu, z roku 1939 i 1940 ocalało stosunkowo mało dokumentów, które by mogły posłużyć ustaleniu, jakie numery nadawano w poszczególnych miesiącach więźniom osadzonym w obozie. Na przykład z maja 1940 r. zachował się tylko jeden dokument osobowy więźnia, który potwierdzał jego przybycie do Stutthofu w tym czasie. Akta personalne pozostałych więźniów osadzonych w obozie w maju 1940 r. nie ocalały, więc trudno określić, jak wyglądała dokładna numeracja dla tego miesiąca, ile osób przybyło wówczas do obozu. Podobnie rzecz ma się dla sierpnia tegoż roku. Zachowały się tylko dokumenty osobowe więźniów osadzonych ósmego sierpnia. W tym przypadku także niemożliwe było stwierdzenie, jakie dokładnie numery nadano więźniom w tym miesiącu.

⁶⁰ AMS, I-III-49846, Akta personalne więźnia: Wilczarski Jan; AMS, I-III-13908, Akta personalne więźnia: Schramke Alfons.

⁶¹ AMS, I-III-50303, Akta personalne więźnia: Wisniewski Stefan.

⁶² AMS, I-III-44037, Akta personalne więźnia: Gestwicki Ignacy.

⁶³ AMS, I-III-42542, Akta personalne więźnia: Dluzewski Johann.

⁶⁴ AMS, Relacje i wspomnienia, t. IV, Relacja Alfonsa Szramke, s. 265–266.

⁶⁵ AMS, I-III-18614, Akta personalne więźnia: Garske Robert; AMS, I-III-18617, Akta personalne więźnia: Schönfeld Johannes. W teczkach osobowych obu więźniów znalazły się ich dokumenty zwolnienia z obozu w 1939 r.

Stan zachowania dokumentów z roku 1939, 1940, także częściowo 1941 wykazuje braki, jednak źródła z lat 1942–1944 ocalały w zdecydowanej większości.

Dane dotyczące ewidencji więźniów obozu Stutthof w latach 1939–1945 prezentuje poniższe zestawienie. Dodatkową informacją zamieszczoną obok zidentyfikowanych numerów jest dzień, w którym wydany został numer rozpoczynający i kończący ewidencję w określonym miesiącu.

Numeracja więźniów w obozie Stutthof 1939–1945

Rok 1939

wrzesień	od nr 1 ⁶⁶	
październik	14 X – 7329	30 X – 7970 ⁶⁷
listopad	9 XI – 7999	27 XI – 8297 ⁶⁸
grudzień	1 XII – 8314	22 XII – 8625 ⁶⁹

Rok 1940

styczeń	2 I – 8632	25 I – 9040 ⁷⁰
---------	------------	---------------------------

⁶⁶ Nie jest możliwe ustalenie, jakimi dokładnie numerami oznaczono więźniów w tym miesiącu. Można przyjąć, że w połowie września w ewidencji obozu figurowało pięć tysięcy nazwisk, natomiast z początkiem października prawie sześć tysięcy. Od połowy października numery nadawane więźniom odpowiadały kolejności, w jakiej przybywali do obozu; AMS, I-III- 49846–50219, I-III-41175, I-III-41193, I-III-41327, I-III-41412, I-III-41415, I-III-41475, I-III-41551, I-III-41682, I-III-42162, I-III-41990, I-III-41820, I-III-42098, I-III-42256, I-III-41285, I-III-41863, I-III-41279, I-III-41450, I-III-40156, I-III-40727, I-III-40823, I-III-40813, I-III-40857, I-III-40425, I-III-40860, I-III-40991, I-III-42645, I-III-42542, I-III-42564, I-III-42565, I-III-42858, I-III-42859, I-III-42881, I-III-42887, I-III-42905, I-III-43007, I-III-43016, I-III-43048, I-III-43054, I-III-43056, I-III-43076, I-III-43426, I-III-43448, I-III-43505, I-III-43660, I-III-43759, I-III-43806, I-III-43822, I-III-44037, I-III-44198, I-III-44292, I-III-44456, I-III-44492, I-III-43425, I-III-43055, I-III-43025, I-III-42624, I-III-44064, I-III-43824, I-III-44901, I-III-45169, I-III-17454, I-III-14965, I-III-12405, I-III-13182, I-III-13350, I-III-13368, I-III-13908, Akta personalne więźniów.

⁶⁷ AMS, I-III-41860, Akta personalne więźnia: Chudy Josef; AMS, I-III-41817, Akta personalne więźnia: Chomicki Johann. Dokumenty więźniów o numerach: od 7971 do 7987, 7989, 7991, 7992, 7994, od 7996 do 7998 nie zachowały się. Z dokumentów Jana Trochalskiego – więźnia o numerze 7988, Stanisława Hanca – więźnia o numerze 7990, Leo Lubńskiego – więźnia o numerze 7993, Adalberta Sondy – więźnia o numerze 7995 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁶⁸ AMS, I-III-43292, Akta personalne więźnia: Faras Adalbert; AMS, I-III-50266, Akta personalne więźnia: Wollschlaeger Stefan. Dokumenty więźniów o numerach: od 8298 do 8300, od 8302 do 8312 nie zachowały się. Z dokumentów Michaela Kolbasnikow Romanowa – więźnia o numerze 8301 i Leona Kaczmarka – więźnia o numerze 8313 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁶⁹ AMS, I-III-50267, Akta personalne więźnia: Sakowicz Basili; AMS, I-III-50302, Akta personalne więźnia: Lesikowski Heinrich. Dokumenty więźniów o numerach: 8628, 8630, 8631 nie zachowały się. Z dokumentów Mariana Modelskiego – więźnia o numerze 8626, Ernsta Kasprowicza – więźnia o numerze 8627 i Stefana Wiśniewskiego – więźnia o numerze 8629 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁷⁰ AMS, I-III-44056, Akta personalne więźnia: Giede Hermann; AMS, I-III-50313, Akta personalne więźnia: Wisniewski Felix. Dokumenty więźniów o numerach: 9041, 9043, od 9046 do 9054, 9056, od 9058 do 9062 nie zachowały się. Z dokumentów: Emila Wittiga – więźnia o numerze 9042, Jana Kabaczyńskiego – więźnia o numerze 9044, Leona Fandrejewskiego – więźnia o numerze 9045, Alfreda Karczewskiego – więźnia o numerze 9055, Franciszka Skibowskiego – więźnia o numerze 9057 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

Numeracja i sposób oznaczania więźniów w obozie Stutthof

luty	1 II – 9063	15 II – 9149 ⁷¹
marzec	7 III – 9198	21 III – 9230 ⁷²
kwiecień	4 IV – 9308	09 IV – 9338 ⁷³
maj	10 V – 9526 ⁷⁴	
czerwiec	4 VI – 9623	27 VI – 9844 ⁷⁵
lipiec	9 VII – 9884	27 VII – 9967 ⁷⁶
sierpień	8 VIII – 10 002	10 013 ⁷⁷
wrzesień	5 IX – 10 040	28 IX – 10 093 ⁷⁸

⁷¹ AMS, I-III-50314, Akta personalne więźnia: Sosnowski Boleslaus; AMS, I-III-43036, Akta personalne więźnia: Dzienisz Klemens. Dokumenty więźniów o numerach: od 9150 do 9155, 9157, 9158, od 9162 do 9197 nie zachowały się. Z dokumentów: Edmunda Rentzlaffa – więźnia o numerze 9156, Gerharda Piontke – więźnia o numerze 9159, Georga Pohla – więźnia o numerze 9160, Horsta Kirschsteina – więźnia o numerze 9161 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁷² AMS, I-III-13243, Akta personalne więźnia: Rybacki Edward; AMS, I-III-16531, Akta personalne więźnia: Wengrzynowicz Julian. Dokumenty więźniów o numerach: 9232, 9233, od 9235 do 9245, od 9247 do 9259, od 9261 do 9267, 9269, od 9271 do 9282, od 9284 do 9305, 9307 nie zachowały się. Z dokumentów: Jana Jeżykowskiego – więźnia o numerze 9231, Feliksa Bolda – więźnia o numerze 9234, Ignacego Szwedowskiego – więźnia o numerze 9246, Franza Gaza – więźnia o numerze 9260, Jana Zabłockiego – więźnia o numerze 9268, Wacława Popiela – więźnia o numerze 9270, Georga Sipsera – więźnia o numerze 9283, Leo Moczynskiego – więźnia o numerze 9306 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁷³ AMS, I-III-42541, Akta personalne więźnia: Dłuzewski Benedikt; AMS, I-III-50318, Akta personalne więźnia: Otta Josef. Dokumenty więźniów o numerach: od 9339 do 9384, 9388, 9389, od 9392 do 9461, od 9463 do 9465, 9467, 9468, 9471, od 9473 do 9475, od 9477 do 9482, od 9484 do 9486, 9489, 9490, 9492, od 9495 do 9502, 9504, od 9508 do 9519, od 9521 do 9523, 9525 nie zachowały się. Z dokumentów więźniów o numerach: 9338, 9385, 9386, 9390, 9391, 9462, 9466, 9469, 9470, 9472, 9476, 9483, 9487, 9488, 9491, 9493, 9494, 9503, 9505, 9506, 9507, 9520, 9524 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁷⁴ AMS, I-III-50319, Akta personalne więźnia: Porycki Thadeus. Dokumenty więźniów o numerach: od 9527 do 9538, 9540, od 9542 do 9553, od 9555 do 9560, 9563, 9565, od 9567 do 9569, od 9571 do 9575, od 9578 do 9586, od 9588 do 9595, 9598, 9599, 9602, 9603, od 9605 do 9611, od 9613 do 9616, 9619, 9621, 9622 nie zachowały się. Z dokumentów więźniów o numerach: 9539, 9541, 9554, 9561, 9562, 9564, 9566, 9570, 9576, 9577, 9587, 9596, 9597, 9600, 9601, 9604, 9612, 9617, 9618, 9620 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁷⁵ AMS, I-III-50320, Akta personalne więźnia: Pallach Johann; AMS, I-III-50329, Akta personalne więźnia: Jankowski Wladislaus. Dokumenty więźniów o numerach: 9845, od 9849 do 9852, od 9854 do 9857, od 9859 do 9864, 9866, od 9868 do 9872, od 9874 do 9877, 9879, 9880, 9882 nie zachowały się. Z dokumentów więźniów o numerach: 9846, 9848, 9853, 9858, 9865, 9867, 9873, 9878, 9881, 9883 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁷⁶ AMS, I-III-50334, Akta personalne więźnia: Lizakowski Josef; AMS, I-III-50332, Akta personalne więźnia: Kijek Anton. Dokumenty więźniów o numerach: 9968, od 9970 do 9973, od 9975 do 9980, 9982, 9984, 9985, od 9987 do 9993, 9996, 10 001 nie zachowały się. Z dokumentów więźniów o numerach: 9969, 9974, 9981, 9983, 9986, 9994, 9995, 9997, 10 000 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁷⁷ AMS, I-III-49566, Akta personalne więźnia: Lipski Wanda; AMS, I-III-49515, Akta personalne więźnia: Lipinski Ignacy. Dokumenty więźniów o numerach: 10 020, 10 022, 10 027, 10 029, 10 031, 10 033, 10 035, 10 036 nie zachowały się. Z dokumentów więźniów o numerach: 10 014, 10 015, 10 016, 10 017, 10 018, 10 019, 10 021, 10 023, 10 024, 10 025, 10 026, 10 028, 10 030, 10 032, 10 034, 10 037, 10 038, 10 039 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁷⁸ AMS, I-III-17956, Akta personalne więźnia: Motruk Georg; AMS, I-III-57226, Akta personalne więźnia: Werochowski Dominik. Dokumenty więźniów o numerach: 10 094, 10 096, od 10 098 do 10 102 nie zachowały się. Z dokumentów więźniów o numerach 10 095 i 10 097 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

październik	4 X – 10 103	24 X – 10 137 ⁷⁹
listopad	8 XI – 10 164	18 XI – 10 206 ⁸⁰
grudzień	2 XII – 10 236	23 XII – 10 336 ⁸¹

Rok 1941

styczeń	15 I – 10 350	30 I – 10 409 ⁸²
luty	4 II – 10 433	20 II – 10 489 ⁸³
marzec	10 III – 10 510	26 III – 10 628 ⁸⁴
kwiecień	5 IV – 10 665	26 IV – 10 761 ⁸⁵
maj	7 V – 10 764	29 V – 10 923 ⁸⁶
czerwiec	5 VI – 10 938	25 VI – 11 279 ⁸⁷

⁷⁹ AMS, I-III-49124, Akta personalne więźnia: Lengowski Leonard; AMS, I-III-58136, Akta personalne więźnia: Zawacki Johann. Dokumenty więźniów o numerach: 10 138, od 10 142 do 10 146, od 10 148 do 10 151, od 10 153 do 10 155, 10 157, 10 159 nie zachowały się. Z dokumentów więźniów o numerach: 10 139, 10 140, 10 141, 10 147, 10 152, 10 156, 10 158, 10 160, 10 161, 10 162, 10 163 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁸⁰ AMS, I-III-58073, Akta personalne więźnia: Zamek-Gliczynski Kazimierz; AMS, I-III-29186, Akta personalne więźnia: Szczepinska Anna. Dokumenty więźniów o numerach: 10 207, 10 211, 10 213, 10 214, od 10 217 do 10 220, od 10 223 do 10 225, 10 228, 10 229, 10 231, 10 234, 10 235 nie zachowały się. Z dokumentów więźniów o numerach: 10 208, 10 209, 10 210, 10 212, 10 215, 10 216, 10 221, 10 222, 10 226, 10 227, 10 230, 10 232, 10 233 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁸¹ AMS, I-III-47440, Akta personalne więźnia: Knibba Bruno; AMS, I-III-57721, Akta personalne więźnia: Wolkowski Tadeusz. Dokumenty więźniów o numerach: 10 340, od 10 342 do 10 344, od 10 347 do 10 349 nie zachowały się. Z dokumentów więźniów o numerach: 10 337, 10 338, 10 339, 10 345, 10 346 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁸² AMS, I-III-43023, Akta personalne więźnia: Dziekan Bronisław; AMS, I-III-55093, Akta personalne więźnia: Skowronska Bronisława. Dokumenty więźniów o numerach: od 10 410 do 10 421, 10 423, od 10 425 do 10 428 nie zachowały się. Z dokumentów pozostałych więźniów o numerach: 10 422, 10 424, 10 429, 10 430, 10 431, 10 432 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁸³ AMS, I-III-46956, Akta personalne więźnia: Kasztelan Anton; AMS, I-III-52486, Akta personalne więźnia: Radijewska Gertruda. Dokumenty więźniów o numerach: od 10 490 do 10 505, od 10 507 do 10 509 nie zachowały się. Z dokumentów Klemensa Maikowskiego – więźnia o numerze 10 506 nie wynika, którego dnia przybył do obozu.

⁸⁴ AMS, I-III-54306, Akta personalne więźnia: Rygielska Władysława; AMS, I-III-56973, Akta personalne więźnia: Wardin Max. Dokumenty więźniów o numerach: 10 629, 10 631, od 10 633 do 10 645, od 10 647 do 10 655, od 10 657 do 10 661, 10 663, 10 664 nie zachowały się. Z dokumentów: Augusta Bonina – więźnia o numerze 10 630, Franciszka Drosta – więźnia o numerze 10 632, Otto Kioubsa – więźnia o numerze 10 646, Jozefa Sypiona – więźnia o numerze 10 656, Johanna Lewinskiego – więźnia o numerze 10 662 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁸⁵ AMS, I-III-45142, Akta personalne więźnia: Sipion Johann; AMS, I-III-2689, Akta personalne więźnia: Daniel Anton. Dokumenty więźniów o numerach 10 762 i 10 763 nie zachowały się.

⁸⁶ AMS, I-III-42528, Akta personalne więźnia: Ditkiewicz Marianna; AMS, I-III-17607, Akta personalne więźnia: Polinski Teofil; dokumenty więźniów o numerach: od 10 925 do 10 930, 10 932, 10 933, od 10 935 do 10 937 nie zachowały się. Z dokumentów: Johanna Palewicz – więźnia o numerze 10 924, Czesława Staszewskiego – więźnia o numerze 10 931, Gertrudy Grześkowiak – więźniarki o numerze 10 934 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁸⁷ AMS, I-III-53816, Akta personalne więźnia: Rolinska Helena; AMS, I-III-52259, Akta personalne więźnia: Ossowski Jan; dokumenty więźniów o numerach: 11 281, 11 282, od 11 284 do 11 288, od 11 290 do 11 292, od 11 295 do 11 298 nie zachowały się. Z dokumentów więźniów o numerach: 11 280, 11 283, 11 289, 11 293, 11 294, 11 299 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

Numeracja i sposób oznaczania więźniów w obozie Stutthof

lipiec	3 VII – 11 300	31 VII – 11 640 ⁸⁸
sierpień	1 VIII – 11 647	28 VIII – 11 795 ⁸⁹
wrzesień	1 IX – 11 800	27 IX – 11 969 ⁹⁰
październik	2 X – 11 971	30 X – 12 206 ⁹¹
listopad	1 XI – 12 207	28 XI – 12 331 ⁹²
grudzień	1 XII – 12 332	22 XII – 12 571 ⁹³

Rok 1942

styczeń	8 I – 12 572	30 I – 12 702 ⁹⁴
luty	6 II – 12 703	27 II – 12 831 ⁹⁵
marzec	6 III – 12 832	27 III – 12 993 ⁹⁶
kwiecień	1 IV – 12 994	29 IV – 13 343 ⁹⁷
maj	1 V – 13 344	28 V – 13 676 ⁹⁸
czerwiec	1 VI – 13 677	27 VI – 14 145 ⁹⁹
lipiec	1 VII – 14 146	31 VII – 15 456 ¹⁰⁰
sierpień	1 VIII – 15 457	28 VIII – 16 132 ¹⁰¹
wrzesień	1 IX – 16 133	30 IX – 16 597 ¹⁰²
październik	1 X – 16 598	30 X – 17 090 ¹⁰³
listopad	5 XI – 17 091	30 XI – 17 441 ¹⁰⁴
grudzień	1 XII – 17 442	30 XII – 17 906 ¹⁰⁵

Rok 1943

styczeń	7 I – 17 907	30 I – 19 130 ¹⁰⁶
luty	1 II – 19 131	27 II – 20 035 ¹⁰⁷

⁸⁸ AMS, I-III-52487, Akta personalne więźnia: Patok Bruno; AMS, I-III-44527, Akta personalne więźnia: Goretzki Josef; dokumenty więźniów o numerach: od 11 641 do 11 644 nie zachowały się. Z dokumentów Antoniego Stawickiego – więźnia o numerze 11 645 i Karla Druska – więźnia o numerze 11 646 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

⁸⁹ AMS, I-III-27625, Akta personalne więźnia: Kuhn Horst; AMS, I-III-42980, Akta personalne więźnia: Dymkowski Felix; dokumenty więźniów o numerach od 11 796 do 11 798 nie zachowały się. Z dokumentów Franza Lubeczynskiego – więźnia o numerze 11 799 nie wynika, którego dnia przybył do obozu.

⁹⁰ AMS, I-III-52487, Akta personalne więźnia: Patok Bruno; AMS, I-III-3272, Akta personalne więźnia: Wieczorkowski Ignac. Nie zachowały się dokumenty więźnia o numerze 11 970.

⁹¹ AMS, I-III-51864, Akta personalne więźnia: Nowakowska Zofia; AMS, I-IIIE-5, Księga ewidencyjna.

⁹² AMS, I-IIIE-5, Księga ewidencyjna.

⁹³ *Ibidem.*

⁹⁴ *Ibidem.*

⁹⁵ *Ibidem.*

⁹⁶ *Ibidem.*

⁹⁷ *Ibidem.*

⁹⁸ *Ibidem.*

⁹⁹ AMS, I-IIB-2, Listy transportowe; AMS, I-IIIE-5, Księga ewidencyjna.

¹⁰⁰ AMS, I-IIB-2, Listy transportowe; AMS, I-IIIE-5, Księga ewidencyjna; AMS, I-IIIE-6, Księga ewidencyjna.

¹⁰¹ AMS, I-IIB-2, Listy transportowe; AMS, I-IIIE-6, Księga ewidencyjna.

¹⁰² *Ibidem.*

¹⁰³ *Ibidem.*

¹⁰⁴ AMS, I-IIIE-6, Księga ewidencyjna.

¹⁰⁵ *Ibidem.*

¹⁰⁶ AMS, I-IIB-3, Listy transportowe; AMS, I-IIIE-6, Księga ewidencyjna; AMS, I-IIIE-7, Księga ewidencyjna.

¹⁰⁷ AMS, I-IIIE-7, Księga ewidencyjna.

marzec	1 III – 20 036	31 III – 21 452 ¹⁰⁸
kwiecień	1 IV – 21 453	30 IV – 22 680 ¹⁰⁹
maj	3 V – 22 684	29 V – 23 313 ¹¹⁰
czerwiec	1 VI – 23 314	28 VI – 23 842 ¹¹¹
lipiec	1 VII – 23 843	31 VII – 24 490 ¹¹²
sierpień	2 VIII – 24 496	31 VIII – 24 964 ¹¹³
wrzesień	3 IX – 24 968	30 IX – 25 525 ¹¹⁴
październik	1 X – 25 526	29 X – 26 270 ¹¹⁵
listopad	1 XI – 26 272	30 XI – 27 045 ¹¹⁶
grudzień	1 XII – 27 046	31 XII – 29 770 ¹¹⁷

Rok 1944

styczeń	3 I – 29 774	31 I – 30 864 ¹¹⁸
luty	1 II – 30 871	29 II – 32 439 ¹¹⁹
marzec	1 III – 32 440	31 III – 33 667 ¹²⁰

¹⁰⁸ AMS, I-IIB-3, Listy transportowe; AMS, I-IIB-18, Listy transportowe; AMS, I-IIE-7, Księga ewidencyjna.

¹⁰⁹ AMS, I-IIE-7, Księga ewidencyjna; AMS, I-III-8645, Akta personalne więźnia: Kuporow Piotr; z dokumentów Władimira Kazberuka – więźnia o numerze 22 861 i Else Paotz – więźniarki o numerze 22 683 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu. Nie zachowały się dokumenty więźnia o numerze 22 682.

¹¹⁰ AMS, I-III-4850, Akta personalne więźnia: Gorecka Irena; AMS, I-III-29341, Akta personalne więźnia: Alejew Irsa.

¹¹¹ AMS, I-III-39497, Akta personalne więźnia: Hopp Margarete; AMS, I-III-6186, Akta personalne więźnia: Lubianow Sergej.

¹¹² AMS, I-III-27334, Akta personalne więźnia: Sellke Hildegard; AMS, I-III-63360, Akta personalne więźnia: Schegulin Kusma. Z dokumentów Jana Matuszewskiego – więźnia o numerze 24 491 i Gregora Jegorowa – więźnia o numerze 24 495 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu. Nie zachowały się dokumenty więźniów o numerach 24 492, 24 493, 24 494.

¹¹³ AMS, I-III-59095, Akta personalne więźnia: Bulach Iwan; AMS, I-III-62907, Akta personalne więźnia: Prijmienko Nikołaj. Z dokumentów Kornieja Muraszka – więźnia o numerze 24 965, Aleksieja Charlamowa – więźnia o numerze 24 966 i Aleksandra Sławińskiego – więźnia o numerze 24 967 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

¹¹⁴ AMS, I-III-53581, Akta personalne więźnia: Ratajczak Dorota; AMS, I-III-39815, Akta personalne więźnia: Antoniewicz Witold.

¹¹⁵ AMS, I-VB-11, Książka kobiet osadzonych w obozie i przebadanych w szpitalu obozowym; AMS, I-III-6346, Akta personalne więźnia: Jarzembkowski Klemens; z dokumentów Lorenza Szymańskiego – więźnia o numerze 26 271 nie wynika, którego dnia przybył do obozu.

¹¹⁶ AMS, I-III-59871, Akta personalne więźnia: Golomasowa Iraida; AMS, I-III-12592, Akta personalne więźnia: Priczkowski Josef.

¹¹⁷ AMS, I-VB-11, Książka kobiet osadzonych w obozie i przebadanych w szpitalu obozowym; AMS, I-III-28194, Akta personalne więźnia: Richert Teodor. Nie zachowały się dokumenty więźnia o numerze 29 771. Z dokumentów Bernharda Zlocha – więźnia o numerze 29 772 i Johanna Wierza – więźnia o numerze 29 773 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

¹¹⁸ AMS, I-III-13800, Akta personalne więźnia: Sabijako Maria; AMS, I-III-64363, Akta personalne więźnia: Tschechow Grigorij. Dokumenty więźniów o numerach od 30 868 do 30 870 nie zachowały się. Z dokumentów Samuela Galperin – więźnia o numerze 30 865, Abrama Soljascha – więźnia o numerze 30 866 i Piotra Charitonowa – więźnia o numerze 30 867 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

¹¹⁹ AMS, I-III-63892, Akta personalne więźnia: Spiridonow Nikolai; AMS, I-III-55585, Akta personalne więźnia: Stelmach Franciszek; AMS, I-IIB-10, Listy transportowe.

¹²⁰ AMS, I-IIB-10, Listy transportowe; AMS, I-III-57982, Akta personalne więźnia: Zagroba Jan.

Numeracja i sposób oznaczania więźniów w obozie Stutthof

kwiecień	1 IV – 33 668	28 IV – 34 355 ¹²¹
maj	1 V – 34 357	29 – 36 360 ¹²²
czerwiec	1 VI – 36 361	30 VI – 40 243 ¹²³
lipiec	1 VII – 40 247	29 VII – 54 558 ¹²⁴
sierpień	2 VIII – 54 561	31 VIII – 79 363 ¹²⁵
wrzesień	1 IX – 79 364	29 IX – 93 792 ¹²⁶
październik	1 X – 93 793	30 X – 100 800 ¹²⁷
listopad	2 XI – 100 848	30 XI – 103 321 ¹²⁸
grudzień	1 XII – 103 322	30 XII – 104 810 ¹²⁹

Rok 1945

styczeń	3 I – 104 811	17 I – 105 302 ¹³⁰
---------	---------------	-------------------------------

Informacje uzyskane z dokumentacji źródłowej pozwoliły na dokonanie kilku zestawień. Na podstawie zidentyfikowanych numerów można było ustalić liczbę więźniów ujętych w ewidencji obozowej od 1939 do 1945 r.

Tabela 1. Liczba więźniów ujętych w ewidencji obozowej w latach 1939–1945

Rok	Liczba więźniów ujętych w ewidencji obozowej
1939	8625
1940	10 336
1941	12 571

¹²¹ AMS, I-III-52868, Akta personalne więźnia: Pionke Klemens; AMS, I-III-8309, Akta personalne więźnia: Krawtschtuk Wassili. W dokumentach Afanasega Saparniuka – więźnia o numerze 34 356 nie ma informacji, którego dnia przybył do obozu.

¹²² AMS, I-III-27247, Akta personalne więźnia: Nass Karl; AMS, I-IIB-10, Listy transportowe; AMS, I-IIE-10, Księga ewidencyjna.

¹²³ AMS, I-IIB-10, Listy transportowe; AMS, I-IIE-10, Księga ewidencyjna; AMS, I-III-14361, Akta personalne więźnia: Sgure Władimir. Nie zachowały się dokumenty więźniów o numerach 40 244, 40 245, 40 246.

¹²⁴ AMS, I-III-39789, Akta personalne więźnia: Angowska Joanna; AMS, I-III-63070, Akta personalne więźnia: Rosenberg Tony. Nie zachowały się dokumenty więźnia o numerze 54 559. Z dokumentów Józefy Plińskiej – więźniarki o numerze 54 560 nie wynika, którego dnia przybyła ona do obozu.

¹²⁵ AMS, I-III-12259, Akta personalne więźnia: Plinska Stefania; AMS, I-IIB-7, Listy transportowe; AMS, I-IIB-11, Listy transportowe.

¹²⁶ AMS, I-IIB-12, Listy transportowe; AMS, I-IIE-15, Księga ewidencyjna.

¹²⁷ AMS, I-IIB-12, Listy transportowe; AMS, I-IIE-16, Księga ewidencyjna; AMS, I-IIE-15, Księga ewidencyjna; AMS, I-III-31398, Akta personalne więźnia: Gaudin Andre. Dokumenty więźniów o numerach: 100 801, 100 803, 100 804, 100 806, 100 811, 100 815, 100 817, 100 819, 100 820, 100 821, 100 823, 100 826, 100 829, 100 830, 100 833, 100 834, 100 837, 100 838, 100 839, 100 843 nie zachowały się. Z dokumentów więźniów o numerach: 100 802, 100 805, 100 807, 100 808, 100 809, 100 810, 100 812, 100 813, 100 814, 100 816, 100 818, 100 822, 100 824, 100 825, 100 827, 100 828, 100 831, 100 832, 100 835, 100 836, 100 840, 100 841, 100 842, 100 844, 100 845, 100 846, 100 847 nie wynika, którego dnia przybyli do obozu.

¹²⁸ AMS, I-III-6666, Akta personalne więźnia: Kaczoch Kazimierz; AMS, I-IIB-12, Listy transportowe; AMS, I-IIB-4, Listy transportowe; AMS, I-IIE-17, Księga ewidencyjna; AMS, I-IIE-16, Księga ewidencyjna.

¹²⁹ AMS, I-IIB-12, Listy transportowe; AMS, I-IIE-17, Księga ewidencyjna.

¹³⁰ AMS, I-IIB-12, Listy transportowe; AMS, I-III-15264, Akta personalne więźnia: Zielina Jan.

Rok	Liczba więźniów ujętych w ewidencji obozowej
1942	17 906
1943	29 770
1944	104 810
styczeń 1945	105 302

Źródło: AMS, I-III-1-65449, Akta personalne więźniów; AMS, I-IIB, Listy transportowe więźniów; AMS, I-IIIE, Księgi ewidencyjne.

Analiza materiału źródłowego pozwoliła także na uzyskanie informacji o tym, ilu więźniów dostarczano do Stutthofu w poszczególnych miesiącach w czasie jego istnienia (1939–1945). Zestawienia tego dokonano w ujęciu ogólnym – rocznie oraz szczegółowo – z rozbiem na poszczególne miesiące.

Tabela 2. Ilość więźniów osadzonych w obozie w latach 1939–1945

Rok	Ilość osadzonych więźniów
1939	8625
1940	1704
1941	2221
1942	5334
1943	11 863
1944	75 036
styczeń 1945	491
Razem	105 274

Źródło: AMS, I-III-1-65449, Akta personalne więźniów; AMS, I-IIB, Listy transportowe więźniów; AMS, I-IIIE, Księgi ewidencyjne.

Tabela 3. Liczba więźniów osadzonych w obozie w latach 1939–1945 według miesięcy

Ilość więźniów osadzonych w ciągu kolejnych miesięcy													
Rok	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Razem
1939									5700*	2270*	298*	311*	8570*
1940	408*	86*	32*	30*	1*	221*	83*	11*	53*	34*	42*	100*	1101*
1941	59*	56*	118*	96*	159*	341*	340*	148*	169*	235*	125	239	2085*
1942	131	129	162	350	333	469	1311	676	465	493	351	464	5334
1943	1224	905	1417	1227*	629*	529	647*	468*	557*	744*	773*	2724	11 844*
1944	1090*	1568*	1228	687*	2003*	3882*	14 311*	24 802*	14429	7007*	2473*	1488	74 968*
1945	491*												491*
													104 393*

• dane szacunkowe

* ustalenie dokładnych liczb dla poszczególnych miesięcy i lat nie jest możliwe do ustalenia z powodu braku informacji źródłowych

Źródło: AMS, I-III-1-65449, Akta personalne więźniów; AMS, I-IIB, Listy transportowe więźniów; AMS, I-IIIE, Księgi ewidencyjne.

Porównując dane z tabel 2 i 3, można zauważyć różnice w ogólnych podsumowaniach dotyczących liczby osadzonych więźniów. Niezgodności te spowodował brak informacji źródłowych. Tylko dla roku 1942 zachowały się najpełniejsze dane o ewidencji więźniów, stąd w obu rozliczeniach nie ma rozbieżności.

Jak widać z powyższego zestawienia (tab. 2) od września do grudnia 1939 r. w ewidencji obozowej ujętych zostało 8625 więźniów. Wśród osadzonych byli Polacy i Żydzi z Wolnego Miasta Gdańska, mieszkańcy Gdyni, obrońcy Helu. Ze wspomnianego już sprawozdania Richarda Hildebrandta wynika, że z końcem 1939 r. w obozach przebywało 5150 osób. Zdaniem Mirosława Glińskiego z „brakujących” ponad 3 tys. więźniów ok. 100 zmarło, natomiast pozostali zostali zwolnieni¹³¹.

Więźniom osadzonym w Stutthofie w 1940 r. przydzielono numery od 8632 do 10 336. Zestawienie roczne wykazało, że w tym roku przybyły do obozu 1704 osoby (tab. 2), ale szczegółowe zestawienie miesięczne wykazuje 1101 więźniów (tab. 3). O 603 osobach nie zachowały się żadne informacje źródłowe. Trudno więc dokładnie ustalić, ile dokładnie osób trafiało do obozu co miesiąc. Największą grupę więźniów sprowadzono do Stutthofu w styczniu (408 osób) oraz czerwcu (221 osób) (tab. 3).

Wśród więźniów osadzonych w styczniu była ok. dwuosobowa grupa Polaków i Żydów przewiezionych z Fortu VII w Toruniu¹³². W czerwcu przybyły pierwsze kobiety – działaczki ruchu oporu z Gdyni, Torunia i Grudziądza oraz niemieckie prostytutki z Gdańska¹³³. W tym miesiącu także, pod zarzutem udziału w lokalnej organizacji konspiracyjnej, skierowano do obozu 168 osób, w tym m.in. Józefa Kuchnowskiego, Jana Trzoskę, Leona Sikorę¹³⁴.

Osoby, które trafiły do Stutthofu w 1941 r. oznaczono numerami od 10 350 do 12 571. W tym czasie przybyło do obozu 2221 osób (tab. 2). Miesięczny wykaz określa liczbę więźniów na 2085 (tab. 3). Niestety nie dało się ustalić informacji o tym, kiedy osadzono w obozie 136 osób. Jak wynika ze szczegółowego zestawienia, najwięcej więźniów przybyło w czerwcu (341), lipcu (340), październiku (235) i grudniu (239).

10 marca 1941 r. osadzono ok. 100 więźniów, członków organizacji Związek Walki Zbrojnej, Grunwald, Wolność oraz 42 osoby z Torunia, Warszawy i Kutna – działaczy Komendy Obrońców Polski¹³⁵. W grupie więźniów przybyłych w czerwcu znaleźli się marynarze radzieccy aresztowani na statkach stojących w portach Gdańska i Gdyni. Transport liczył 38 osób. Rosjan oznaczono numerami od 10 998 do 11 035¹³⁶. 7 lipca 1941 r. sprowadzono do Stutthofu 233 mieszkańców Torunia zatrzymanych podczas łapanek ulicznych¹³⁷. Kolejny transport

¹³¹ M. Gliński, *op. cit.*, s. 82.

¹³² M. Jezierska, *Transporty z Fortu VII w Toruniu do KL Stutthof*, „Zeszyty Muzeum Stutthof” 1981, nr 4, s. 159–172.

¹³³ D. Drywa, *Ruch transportów między KL Stutthof a innymi obozami*, „Zeszyty Muzeum Stutthof” 1990, nr 9, s. 10.

¹³⁴ J. Grabowska, *Przyczyny osadzenia w obozie. Transporty przychodzące [w:] Stutthof. Hitlerowski obóz koncentracyjny...*, s. 120.

¹³⁵ M. Owiński, *Polscy więźniowie polityczni w obozie Stutthof 1939–1945*, Toruń 2001, s. 50, 63.

¹³⁶ M. Orski, *Struktura państwowa i skład narodowościowy obozu koncentracyjnego Stutthof w latach 1939–1945*, „Zeszyty Muzeum Stutthof” 1992, nr 10, s. 14.

¹³⁷ M. Owiński, *op. cit.*, s. 102.

torunian przybył do Stutthofu 19 grudnia 1941 r. Osoby z tego transportu dostały numery od 12 463 do 12 511¹³⁸.

Więźniowie przybyli do Stutthofu w 1942 r. zostali oznaczeni numerami od 12 572 do 17 906. W tym roku osadzono w obozie 5334 osoby (tab. 2 i 3). Uzyskanie przez Stutthof statusu obozu koncentracyjnego nie wpłynęło na natychmiastowe zwiększenie liczby osadzanych więźniów. 7 stycznia 1942 r. w ewidencji obozu znajdowało się 12 572 więźniów. Stan obozu w dniu 31 lipca 1942 r. wynosił 2283 więźniów, w tym 163 kobiety¹³⁹. Miesiącem, w którym liczba przybyłych więźniów okazała się największa, był lipiec (tab. 3). Osadzono wówczas w obozie 1311 osób. Sporą grupę zarejestrowano również w sierpniu – 676 więźniów oraz w październiku – blisko 500 osób.

Uzyskanie przez Stutthof statusu obozu koncentracyjnego spowodowało napływ do obozu więźniów różnych narodowości, także więźniów z innych obozów koncentracyjnych. 14 kwietnia 1942 r. przyjęto transport 114 osób z KL Buchenwald. Oznaczono je numerami od 13 161 do 13 274¹⁴⁰. Osiem dni później, tj. 22 kwietnia, przybyło z KL Dachau 10 pielęgniarzy, którzy po przeszkoleniu mieli pomagać w szpitalu obozowym przy podawaniu więźniom zastrzyków z fenolu¹⁴¹. 27 czerwca 1942 r. dotarł z KL Neuengamme transport 40 więźniów, głównie niemieckich kryminalistów, którzy objęli w Stutthofie funkcje w pomocniczym aparacie nadzoru¹⁴². 2 lipca 1942 r. zarejestrowano 122 więźniów z KL Mauthausen. Nadano im numery od 14 210 do 14 332¹⁴³. Sześć dni później, tj. 8 lipca, nadszedł transport mężczyzn z KL Flossenbürg. Liczył 512 osób, które ujęto w ewidencji numerami od 14 109 do 14 922¹⁴⁴. W transportach tych przybyli więźniowie fachowcy – cieśle, stolarze, dekarze, których zatrudniono przy budowie baraków tzw. Nowego Obozu¹⁴⁵. W grudniu 1942 r. przysłano do Stutthofu w kilku transportach grupę ok. 155 osób z Pomorza należących do AK i Szarych Szeregów¹⁴⁶.

Więźniom osadzonym w Stutthofie w 1943 r. nadano numery od 17 907 do 29 770. W tym roku zarejestrowano 11 863 osoby (tab. 2), jednak nie są to pełne dane. Z tabeli 3 można odczytać znaczny wzrost liczby przybyłych do obozu więźniów. Największą grupę ujęto w ewidencji w styczniu (1224 osoby), marcu (1417 osób), kwietniu (1227 osób) i grudniu (2724 osoby). 31 marca 1943 r. stan obozu wynosił 3950 więźniów, w tym 285 kobiet¹⁴⁷.

Wśród więźniów osadzonych w lutym i marcu znaleźli się skierowani przez Stapo Białystok polscy i białoruscy chłopcy podejrzani o współpracę z partyzantką¹⁴⁸. W dziesięciu transportach sprowadzono do obozu 1035 osób¹⁴⁹. 5 paździer-

¹³⁸ *Ibidem*, s. 103.

¹³⁹ M. Gliński, *op. cit.*, s. 104.

¹⁴⁰ AMS, I-II-E-5, Księga ewidencyjna, s. 103–113.

¹⁴¹ *Ibidem*, s. 115; D. Drywa, *Ruch transportów...*, s. 19.

¹⁴² AMS, I-II-E-5, Księga ewidencyjna, s. 187–191; D. Drywa, *Ruch transportów...*, s. 12.

¹⁴³ AMS, I-II-E-5, Księga ewidencyjna, s. 133–210.

¹⁴⁴ *Ibidem*, s. 217–224.

¹⁴⁵ D. Drywa, *Ruch transportów...*, s. 12.

¹⁴⁶ M. Owskiński, *op. cit.*, s. 51–54.

¹⁴⁷ M. Gliński, *op. cit.*, s. 105.

¹⁴⁸ *Ibidem*, s. 105.

¹⁴⁹ D. Drywa, *Kalendarium wydarzeń [w:] Stutthof. Hitlerowski obóz koncentracyjny...*, s. 325.

nika 1943 r. przybyła do Stutthofu grupa 150 duńskich komunistów, a 14 grudnia 1943 r. 254 policjantów norweskich skierowanych przez Sipo Oslo¹⁵⁰. W 1943 r. nasiliły się działania gestapo w zwalczaniu pomorskiego ruchu oporu. Napływali kolejni aresztowani w związku z przynależnością do organizacji konspiracyjnych. Według szacunkowych ustaleń Marcina Owsiańskiego w 1943 r. osadzono w obozie blisko trzystuosobową grupę żołnierzy AK, 63 członków Polskiej Organizacji Zbrojnej, ok. 800 działaczy Tajnej Organizacji Wojskowej „Gryf Pomorski” z Kaszub, 100 członków Polskiej Armii Powstania¹⁵¹. 28 stycznia 1943 r. sprowadzono z Grudziądza 49 członków Związku Jaszczurczego¹⁵².

Więźniów przyjętych do obozu w 1944 r. oznaczono numerami od 29 774 do 104 810. Tego roku osadzonych zostało w Stutthofie 75 036 więźniów (tab. 2). Także i z tego okresu nie zachowały się kompletne dokumenty kancelarii obozowej. Rok 1944 był szczególnie pod względem liczby więźniów, którzy przybyli do obozu. Największą grupę aresztowanych zarejestrowano w sierpniu (tab. 3). Do ewidencji wpisano wówczas 24 802 osoby. Znaczną liczbę więźniów skierowano także w lipcu – 14 311 oraz wrześniu – 14 429.

Na uwagę zasługuje transport 110 więźniów z Zamku Lubelskiego i 859 z Pawiaka przybyły w nocy z 24 na 25 maja 1944 r. Oznaczono ich, odpowiednio, numerami od 35 307 do 35 416 i 35 417 do 36 275¹⁵³. Więźniowie ci odegrali istotną rolę w działalności obozowego ruchu oporu. Druga połowa 1944 r. charakteryzowała się masowym napływem do Stutthofu więźniów narodowości żydowskiej, głównie z obozów i gett ewakuowanych z Litwy, Łotwy i Estonii oraz z KL Auschwitz¹⁵⁴. Od 29 czerwca do 28 października przysłano do Stutthofu w 27 transportach 48 601 więźniów żydowskich, głównie kobiet. Największy liczebnie transport dotarł do obozu 9 sierpnia z Rygi. Liczył 6382 osoby¹⁵⁵. Na uwagę zasługuje także przybycie do Stutthofu 31 sierpnia i 29 września 1944 r. polskiej ludności cywilnej z okupowanej Warszawy, łącznie 4212 osób. W pierwszym transporcie przysłano 2243 mężczyzn, 664 kobiety oraz 7 dzieci. W ewidencji obozowej ujęto najpierw mężczyzn. W ostatnim dniu sierpnia nadano im numery od 77 121 do 79 363. Kobiety i dzieci oznaczono na początku września numerami od 86 846 do 87 503¹⁵⁶. 29 września przyjęto drugi transport. Liczył 1252 mężczyzn i 40 kobiet – żołnierzy AK. Do ewidencji wpisano go, oznaczając przybyłych numerami od 92 535 do 93 792. Kobiety zarejestrowano dopiero w listopadzie, gdy zapadła decyzja o pozostawieniu ich w Stutthofie. Nadano im numery od 101 946 do 101 985¹⁵⁷. Wśród więźniów przybyłych do obozu w 1944 r. wciąż znajdowali się członkowie organizacji konspiracyjnych. Tego roku przybyło w kilkudziesięciu transportach ok. 1000 członków AK zarówno z Pomorza, jak i przekazanych przez gestapo z Płocka,

¹⁵⁰ M. Orski, *op. cit.*, s. 18.

¹⁵¹ M. Owsiański, *op. cit.*, s. 54–58, 68, 71–74, 76–77.

¹⁵² *Ibidem*, s. 65.

¹⁵³ AMS, I-IIB-6, Lista transportowa.

¹⁵⁴ D. Drywa, *Ruch transportów...*, s. 16.

¹⁵⁵ D. Drywa, *Zagłada Żydów...*, s. 380.

¹⁵⁶ D. Drywa, *Ruch transportów...*, s. 18; AMS, I-IIB-7, Listy transportowe.

¹⁵⁷ AMS, I-IIB-7, Listy transportowe.

Tylży i Białegostoku¹⁵⁸. W ciągu roku w ok. 20 transportach trafiło do Stutthofu blisko 700 członków i współpracowników TOW „Gryf Pomorski”¹⁵⁹. W ewidencji obozowej ujęto także ok. stuosobową grupę członków PAP¹⁶⁰. 5 listopada 1944 r. stan obozu wyniósł 57 056 więźniów, 20 680 mężczyzn i 36 376 kobiet. Według Mirosława Glińskiego w obozie macierzystym przebywało ok. 33 000 osób, pozostali więźniowie byli w podobozach¹⁶¹.

Więźniów przyjeżdżających do obozu w styczniu 1945 r. oznaczono numerami od 104 811 do 105 302. Ostatni źródłowo potwierdzony transport przybył do obozu z Bydgoszczy dnia 12 stycznia 1945 r. Liczył 150 osób¹⁶². Ostatni źródłowo potwierdzony numer 105 302 wydany został 17 stycznia. Otrzymał go Polak Jan Zielina.

W styczniu 1945 r. do Stutthofu grupy więźniów kierowane były z Gdańska, Bydgoszczy, Olecka, Królewca, Płocka, Łodzi, Olsztyna, Tylży i Bydgoszczy¹⁶³. Do 17 stycznia 1945 r. przesłano do obozu 491 więźniów (tab. 2, 3). W literaturze przedmiotu podaje się, że w ewidencji obozowej zarejestrowano od roku 1939 do 1945 ok. 110 000 osób¹⁶⁴. Jak wynika z analizy materiału źródłowego, od 2 września 1939 r. do 17 stycznia 1945 r. osadzono w obozie 105 274 więźniów (tab. 2).

Nie wszyscy więźniowie zostali ujęci w ewidencji obozu Stutthof. Do tej grupy należy zaliczyć osoby zmarłe w transportach, ok. dwuosobową grupę Żydów holenderskich¹⁶⁵ czy więźniów przybyłych 26 sierpnia 1944 r. z obozu przejściowego w Pruszkowie. W transporcie tym znajdowali się mieszkańcy Warszawy, którzy opuścili miasto w trakcie powstania warszawskiego lub zostali zatrzymani w dzielnicach najwcześniej zajętych przez Niemców. Gdy przybyli do Stutthofu, zmieniono decyzję dotyczącą ich losu. Heinrich Himmler zdecydował, że przybyłych mężczyzn, kobiety i dzieci, łącznie 2758 osób, należy przekazać do dyspozycji urzędów zatrudnienia jako robotników przymusowych. Wykonując rozkaz, komendant KL Stutthof Paul Werner Hoppe zaczął kierować przybyłe osoby do urzędów zatrudnienia na Pomorzu. Do 30 sierpnia 1944 r., tj. do czasu opuszczenia Stutthofu, więźniowie ci przebywali poza terenem właściwego obozu, w barakach na placu budowlanym, nie zostali ujęci w ewidencji obozowej, nie otrzymali numerów¹⁶⁶.

Odmianą numerację od reszty więźniów miała grupa policjantów norweskich osadzonych w KL Stutthof 14 grudnia 1943 r. i 13 stycznia 1944 r. Przesłani zostali do obozu z powodu odmowy pełnienia służby policyjnej w okupowanej Norwegii. Grupa liczyła 271 osób¹⁶⁷. Mężczyzn umieszczono w osobnej części obozu, w tzw. Germanenlager. Przebywali w lepszych warunkach niż pozostali więźniowie, dostawali lepsze pożywienie i nie mieli obowiązku codziennej pracy.

¹⁵⁸ M. Owsiański, *op. cit.*, s. 58–63.

¹⁵⁹ *Ibidem*, s. 74–76.

¹⁶⁰ *Ibidem*, s. 78–79.

¹⁶¹ M. Gliński, *op. cit.*, s. 116.

¹⁶² AMS, I-II-E-17, Księga ewidencyjna.

¹⁶³ M. Gliński, *op. cit.*, s. 116.

¹⁶⁴ *Ibidem*, s. 116–117.

¹⁶⁵ D. Drywa, *Zagłada Żydów...*, s. 93.

¹⁶⁶ J. Grabowska, *op. cit.*, s. 128; AMS, I-II-B-7, Osadzanie ludności cywilnej Warszawy w KL Stutthof.

¹⁶⁷ M. Orski, *op. cit.*, s. 18.

Władze obozowe liczyły, że z czasem uda się ich skłonić do współpracy. Jednak postawa policjantów była bezkompromisowa¹⁶⁸.

Policjantów z Norwegii władze obozowe ujęły w ewidencji oddzielnie. Wpisano ich do osobnej księgi ewidencyjnej i oznaczono samymi numerami od 1 do 271¹⁶⁹.

Rejestracja więźniów w obozie wiązała się nie tylko z wydawaniem numerów, lecz także specjalnych oznaczeń, które dzieliły więźniów na kategorie w zależności od powodu osadzenia. Kategorię więźnia można było rozpoznać po kolorze trójkąta (tzw. winkla) naszytego na ubraniu obozowym obok numeru; w trójkąt dodatkowo wpisana była litera określająca narodowość danej osoby. Taki sposób oznakowania więźniów opracowany został w obozie koncentracyjnym Dachau i posłużył za wzór w innych obozach koncentracyjnych, również w Stutthofie¹⁷⁰. Zasadniczy schemat tego typu oznaczeń prezentował się następująco.

Czerwony trójkąt nosili w obozach koncentracyjnych więźniowie polityczni, tzw. *Schutzhaftling*, do których zakwalifikowano m.in. działaczy opozycyjnych wobec hitleryzmu, partii politycznych, konspiratorów, duchownych katolickich, dezertków, ofiary donosów, a także członków „ras niższych”: Żydów, Polaków, Rosjan.

Zielonym trójkątem oznaczano „zawodowych przestępców kryminalnych”, *Berufsverbrecher*, prawie wyłącznie narodowości niemieckiej, którym władze obozowe powierzały pełnienie stanowisk funkcyjnych do spraw porządkowych na terenie obozu i nadzoru więźniów w czasie pracy.

W obozach koncentracyjnych odrębną kategorię utworzono dla tzw. więźniów społecznych, *Asoziale*, których oznaczano czarnym trójkątem. Do tej grupy zaliczano żebraków, prostytutki, głównie narodowości niemieckiej, włóczków, a także, jak w KL Auschwitz czy KL Buchenwald, Cyganów.

Fioletowym trójkątem oznaczano badaczy Pisma Świętego, tzw. *Bibelforscher*, różowym osoby aresztowane pod zarzutem homoseksualizmu, zaś niebieskim emigrantów. Dla więźniów narodowości żydowskiej wprowadzono oznaczenie w postaci sześcioramiennej gwiazdy powstałej z połączenia dwóch trójkątów.

Trójkątem w kolorze różowym znakowano więźniów aresztowanych pod zarzutem uprawiania homoseksualizmu, który to niemiecki kodeks karny uważał za przestępstwo (kategoria *Homosexuell*).

¹⁶⁸ *Stutthof. Hitlerowski obóz...*, s. 98; por. też AMS, Olaff R. Walle, *Norweska policja za drutami kolczastymi. Historia pobytu policji w Stutthofie w latach 1943–1945*, mszp.

¹⁶⁹ Zachował się fragment księgi ewidencyjnej zawierający numery od 71 do 80 i od 91 do 170. Informacje, które uwzględnione zostały we wpisie, obejmowały: numer, nazwisko, imię, stan cywilny, datę urodzenia, miejsce urodzenia, miejsce zamieszkania, przynależność państwową, nazwę jednostki policyjnej, która skierowała ich do obozu, dzień i rok przybycia do Stutthofu, ewentualnie uwagi na temat zwolnienia, AMS, I-III-19, Księga ewidencyjna.

¹⁷⁰ *Konzentrationslager Dachau 1933–1935*, München 1978, s. 54; T. Iwaszko, *op. cit.*, s. 50–55; J. Marszałek, *op. cit.*, s. 76–77; M. Moldawa, *op. cit.*, s. 16, 33, 56–57; W. Kiedrzyńska, *op. cit.*, s. 78; W. Czarnecki, Z. Zonik, *Walczący obóz Buchenwald*, Warszawa 1969, s. 34; B. Suchowiak, *Neuengamme. Z dziejów obozu*, Warszawa 1973, s. 19; S. Dobosiewicz, *Mauthausen-Gusen – obóz zagłady*, Warszawa 1977, s. 203–213.

Osobną kategorię stworzono dla tzw. więźniów wychowawczych, *Erziehung*. Do grupy tej zaliczono m.in. osoby uchylające się od pracy na rzecz III Rzeszy, zbiegłe z miejsca pracy, podejrzane o sabotaż. Więźniów tych nie znakowano trójkątami, a jedynie numerami. Po upływie wyroku trwającego od 3 tygodni do 3 miesięcy, o ile przeżyli, zwalniano ich z obozu z nakazem stawienia się w jednostce policji w miejscu zamieszkania i kierowano ponownie do dalszej pracy przymusowej.

Inną kategorię więźniów stanowili w obozach *Polizeihäftlinge*, więźniowie policyjni, których z powodu przepełnienia więzień śledczych umieszczano w obozach do czasu zakończenia śledztwa i zapadnięcia wyroku. Osobom tym wydawano numery obozowe. W zależności od wyroku Policijnego Sądu Doraźnego więźniowie ci byli skazywani na śmierć bądź na osadzenie w obozie koncentracyjnym.

Sposób identyfikowania więźniów w KL Stutthof nie różnił się zasadniczo od oznaczeń w innych obozach koncentracyjnych. Nie było tu jedynie więźniów z kategorii emigrantów.

Numery, które wydawano więźniom w początkowym okresie istnienia obozu, wypisane były kolorowym ołówkiem na kawałku kartonu. Każdy z aresztowanych musiał przechowywać otrzymaną kartkę. Nadany numer zastępował imię i nazwisko¹⁷¹. Dopiero od roku 1942 zaczęto je wydawać na kawałku białego płótna¹⁷². Więźniowie mieli obowiązek naszywania numeru na obozowym ubraniu. Mężczyźni na prawej nogawce spodni tuż powyżej kolana i po lewej stronie marynarki nieco powyżej serca, kobiety natomiast na pasiastych sukniach. Trójkąt oznaczający kategorię umieszczany był przed numerem, na tym samym kawałku płótna. Więźniowie w obozach Dachau, Buchenwald czy Majdanek nosili winkiel naszyty przed numerem¹⁷³. W trójkąt wpisana była litera oznaczająca państwo, z którego pochodziła dana osoba¹⁷⁴.

Więźniowie policyjni pozostający do dyspozycji gestapo mieli numer naszyty na lewym rękawie. Po wyroku skazującym na bezterminowy pobyt w obozie koncentracyjnym otrzymywali czerwony winkiel więźnia politycznego¹⁷⁵. Numer bez winkla otrzymywali w Stutthofie więźniowie wychowawczy. Po ponownym aresztowaniu dostawali dodatkowy biały pasek nad numerem ewidencyjnym. Więźniowie honorowi, tzw. *Ehrenhäftlinge*, którymi byli w Stutthofie litewscy inteligenci, łotewscy mężowie stanu, więźniowie skandynawscy (głównie Duńczycy i Norwegowie), nosili na ramieniu opaski koloru żółtego, natomiast funkcjonjani na lewej ręce czarne opaski z białym napisem, który informował o pełnionej przez nich funkcji. Czterdziestoosobowej grupie sanitariuszek i łączniczek AK z powstania warszawskiego, jako *Polnische Kriegsgefangene*, pozostawiono na prawym ramieniu opaski z literami AK¹⁷⁶. W 1944 r., decyzją kierownictwa

¹⁷¹ AMS, Relacje i wspomnienia, t. IX, Relacja Mieczysława Filipowicza, s. 36; zob. też *ibidem*, t. IV, Relacja Teodora Kluki, s. 72; *ibidem*, t. V, Relacja Feliksa Sadłowskiego, s. 166–167.

¹⁷² E. Grot, *Ewidencja i sposoby oznaczania więźniów* [w:] *Stutthof. Hitlerowski obóz koncentracyjny...*, s. 183.

¹⁷³ T. Musioł, *op. cit.*, rys. 26A; W. Czarnecki, Z. Zonik, *op. cit.*, s. 34; J. Marszałek, *op. cit.*, s. 76.

¹⁷⁴ M. Gliński, *op. cit.*, s. 136.

¹⁷⁵ AMS, Relacje i wspomnienia, t. VI, Relacja Czesława Szlachcikowskiego, s. 217.

¹⁷⁶ E. Grot, *Ewidencja...*, s. 183–184.

obozu, oznakowano więźniów uprzywilejowanych, tzw. *Vorzugshäftlinge*, którzy zostali zobowiązani do noszenia na lewym rękawie naszytej na białym czworokątnym polu litery „V”. Należeli oni do grupy prominenckiej w strukturze społeczności więźniarskiej. Kategorię tę otrzymali niektórzy więźniowie funkcjni, więźniowie zatrudnieni w biurach administracji obozowej, rzemieślnicy, fachowcy¹⁷⁷. Wszystkich więźniów narodowości żydowskiej znakowano w Stutthofie sześcioramiennymi, żółtymi gwiazdami Dawida i literą „J”¹⁷⁸.

Specjalne dodatkowe oznaczenie, *Fluchtpunkt*, mieli więźniowie złapani podczas uciezki. Na ubraniu, na wysokości klatki piersiowej i plecach malowano im farbą koncentryczne koła w kolorze czerwonym, białym i czarnym¹⁷⁹. Należy sądzić, że w Stutthofie, tak jak w innych obozach, w taki sam sposób identyfikowano więźniów ponownie osadzonych – wydając im dodatkowe oznaczenie w postaci paska, belki nad numerem.

W dokumentach kancelarii obozowej spotyka się następujące określenia kategorii więźniów Stutthofu¹⁸⁰:

Tabela 4. Kategorie więźniów

Sch.H.politisch; Sch.H.P; Sch.H.Kgf; Sch.H.Jude ¹	Więzień polityczny
Polizeihäftling; Polizehftl.	Więzień policyjny będący w dyspozycji policji
Erziehung; Erzieh.; Arbeitscheu	Więzień wychowawczy
Berufsverbrecher; B.V; V.H./B.V.; P.S.V. ²	Więzień kryminalny, zawodowy przestępca
Asozial; V.H.Aso	Więzień aspołeczny
Homosexuell; V.H./Homo	Więzień homoseksualista
Bibelforscher; Sch.H./Bifo	Więzień badacz Pisma Św.
Rückfällig	Więzień ponownie osadzony
Zigeuner	Cygan
Geisel	Zakładnik

¹ Rozwinięcia skrótów są następujące: Sch.H. – Schutzhäftling; Kgf – Kriegsgefangene – jeńiec wojenny

² Rozwinięcia skrótów są następujące: B.V. – Berufsverbrecher; V.H. – Vorbengungshaft – areszt prewencyjny; P.S.V. – Polizeisicherheitsverwahrt – więzień pozostający pod nadzorem policji.

Źródło: AMS, I-IIIE, Księgi ewidencyjne; AMS, I-IIB, Listy transportowe.

Oznaczanie więźniów następowało z chwilą ich przybycia do obozu. Po „ceremoniale powitalnym” – odebraniu rzeczy osobistych, kąpeli, „badaniach” lekarskich i dentystycznych wydawano nowo przybyłym więźniom odzież obozową i odpowiednie oznakowanie. Z tą upokarzającą chwilą więźniowie tracili

¹⁷⁷ M. Orski, *Struktura społeczna obozu. Więźniarski aparat nadzoru* [w:] *Stutthof. Hitlerowski obóz koncentracyjny...*, s. 165.

¹⁷⁸ E. Grot, *Ewidencja...*, s. 183–184.

¹⁷⁹ AMS, *Relacje i wspomnienia*, t. I, Relacja Wacława Lewandowskiego, s. 210; E. Grot, *Ewidencja...* [w:] *Stutthof. Hitlerowski obóz...*, s. 183–184.

¹⁸⁰ W tabeli podano podstawowe, najczęściej używane oznaczenia kategorii więziennych. Nazwy kategorii obozowych zapisywano w pełnym brzmieniu albo w formie skrótowych symboli.

tożsamość, stawali się numerami. Wygłaszana przez jednego z podoficerów SS mowa powitalna miała im to dobitnie uświadomić: „Odtąd nie jesteście już ludźmi – tylko zwykłymi numerami. Wszystkie wasze prawa straciliście i zostawiliście poza bramą – pozostało tylko jedno prawo i to wam wolno: wylecieć przez komin”¹⁸¹.

AGNIESZKA CHYREK (ur. 1975) – absolwentka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, pracownik działu dokumentacji Państwowego Muzeum Stutthof w Sztutowie w dziale dokumentacji. Autorka i współautorka: *Niemcy, obywatele byłego Wolnego Miasta Gdańska w załodze obozu Stutthof (1939–1945)* [w:] *Władze i społeczeństwo niemieckie na Pomorzu Wschodnim i Kujawach w latach okupacji niemieckiej* (2005); *Cyfrowe Archiwum dokumentów historycznych w Muzeum Stutthof*, „Zeszyty Naukowe Wydziału ETI Politechniki Gdańskiej”, Seria: Technologie Informacyjne, 2003, nr 2 (wraz z K. Drozdowskim i M. Owsieńskim).

Numeration and way of prisoner identification at the Stutthof camp

The article describes numeration and ways of identifying prisoners at the Stutthof camp in comparison with other concentration camps. The Stutthof camp operated since 2nd September 1939 till 9th May 1945 and belonged to the centrally organised system of concentration camps. It was a place of imprisonment for about 110 000 people, about 65 000 of whom became its victims.

The way of numbering Stutthof concentration camp prisoners has not been a subject of a separate article yet. The method of labelling was settled on the basis of preserved camp documents: registry files, transport lists, personnel files, as well as accounts of people who survived at Stutthof.

According to the available sources, in the Stutthof camp during all its existence there had been one series of numbers, which were given to the people staying both in the main camp and sub-camps. There was no double numeration and numbers of released or dead prisoners were not given to the new ones. People who were imprisoned for a second time were given another number. The documentation analysis allowed to estimate the number of prisoners shown in camp registry files in 1939–1945 and number of people put in Stutthof every month in 1939–1945.

Registration of prisoners of Stutthof camp was done not only on the basis of numbers given to new prisoners, but also on the basis of special labels, which put prisoners into categories depending on the reason of imprisonment. The way of labelling with triangles of special colour had been worked out in Dachau camp and this scheme was used in other concentration camps, i.e. in Stutthof.

The prisoner registration system was elaborate and bureaucratic. Prisoners were labelled as soon as they entered the camp, and labelling was accompanied with a „greeting ceremony” which was to show them where they had got into and what lot was awaiting them.

¹⁸¹ AMS, Relacje i wspomnienia, t. II, Relacja Zbigniewa Raczkiwicza, s. 66.